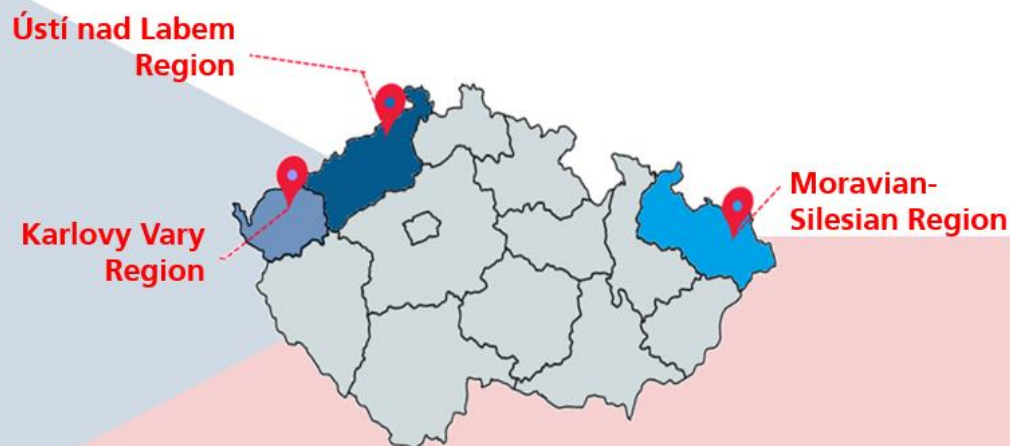

Rámcové ID: REFORM/2021/OP/0006 Lot 1

SPECIFICKÝ KONTRAKT: REFORM/SC2022/116

Podpora implementace Fondu pro spravedlivou transformaci v České republice

D2. ZPRÁVA O DOSAVADNÍCH ZKUŠENOSTECH A DOPORUČENÍCH K IMPLEMENTACI FONDU PRO SPRAVEDLIVOU TRANSFORMACI (FINÁLNÍ VERZE)

PRO PUBLIKOVÁNÍ

22.11.2023

Vyloučení odpovědnosti

Tato zpráva byla vypracována s finanční podporou Evropské unie. Za jeho obsah nese výhradní odpovědnost autor (autoři). Názory zde vyjádřené nelze v žádném případě považovat za oficiální stanovisko Evropské unie.

Tento projekt je realizován Frankfurt School of Finance & Management (jako součást konsorcia AARC) ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze, Českým vysokým učením technickým a BeePartner.

Tuto zprávu napsali Prof. Ing. Martin Pělucha, Ph.D.; RNDr. Jana Kouřilová, Ph.D.; Ing. Vojtěch Dvořák a Ing. Martina Kubíková z Vysoké školy ekonomické v Praze za přispění Ing. Martina Špačka, Ph.D. a BeePartner a.s., text dále revidovala Silke Mueffelmann z Frankfurt School of Finance & Management.

SEZNAM ZKRATEK

CERV	Program Občané, rovnost, práva a hodnoty / <i>Citizens, Equality, Rights and Values Programme</i>
ČR	Česká republika
ČVUT	České vysoké učení technické
CZ	Česko / <i>Czech</i>
EHP	Evropský hospodářský prostor
EK	Evropská komise
ERP	Plánování podnikových zdrojů / <i>Enterprise Resource Planning</i>
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
EUR	Euro
EY	Ernst & Young
FST	Fond pro spravedlivou transformaci
HDP	Hrubý domácí produkt
IROP	Integrovaný regionální operační program
ISFC	International Sustainable Finance Centre
ISPZ	Informační systém projektových záměrů
JČK	Jihočeský kraj
JIH	Pohornická krajina JIH – území v Moravskoslezském kraji
JTF	Fond pro spravedlivou transformaci / <i>Just Transition Fund</i>
KHK	Krajská hospodářská komora
Kč	Koruna česká
KVK	Karlovarský kraj
MAS	Místní akční skupina
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSIC	Moravskoslezské inovační centrum
MSK	Moravskoslezský kraj
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MSP	Malé a střední podniky
MSSF	Monitorovací systém strukturálních fondů
MST	Mechanismus spravedlivé transformace
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
N/A	Nedostupné / Neaplikovatelné / <i>Not available / Not applicable</i>
NRB	Národní rozvojová banka
NNO	Nevládní neziskové organizace
NUTS	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
OP	Operační program
OPD	Operační program Doprava
OPJAK	Operační program Jan Amos Komenský
OPPIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OPST	Operační program Spravedlivá transformace
OPTAK	Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost
OPVVV	Operační program Výzkum, vývoj, vzdělávání
OPZ+	Operační program Zaměstnanost+
OPŽP	Operační program Životní prostředí
ORP	Obec s rozšířenou působností
PLK	Plzeňský kraj
PRV	Program rozvoje venkova
RRA	Regionální rozvojová agentura
RSK	Regionální stálá konference
ŘO	Řídící orgán
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SMO	Svaz měst a obcí ČR
SMSČR	Sdružení místních samospráv ČR
SO ORP	Správní obvod Obce s rozšířenou působností
SPOV	Spolek pro obnovu venkova
STČ	Středočeský kraj

SZP	Společná zemědělská politika
TA	Technická Asistence / <i>Technical Assistance</i>
TAČR	Technologická agentura České republiky
TJTP	Plán spravedlivé územní transformace / <i>Territorial Just Transition Plan</i>
ÚK	Ústecký kraj
VaV	Výzkum a Vývoj
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základní škola

OBSAH

MANAŽERSKÝ SOUHRN	1
1. KONTEXT PROJEKTU A ZAMĚŘENÍ ZPRÁVY ÚKOLU 2	5
1.1 Cíl zprávy úkolu 2.....	5
1.2 Metodologie úkolu 2.....	5
2. VYHODNOCENÍ DOSAVADNÍHO ČERPÁNÍ ESIF A POZNATKŮ EVALUAČNÍCH ZPRÁV K UHELNÝM REGIONŮM.....	7
2.1 Základní informace k analýze dat MS2014+	7
2.2 Hodnocení absorpční kapacity dle čerpání finančních prostředků.....	7
2.3 Hodnocení absorpční kapacity dle počtu realizovaných projektů a právní formy žadatelů a příjemců v uhelných regionech	11
2.4 Vyhodnocení dosavadních šetření, analýz a evaluací k ESIF ve vazbě na uhelné regiony	12
3. VÝSLEDKY EMPIRICKÉHO VÝZKUMU	13
3.1 Absorpční kapacita z pohledu odborníků na národní úrovni a zástupců regionů..	14
3.2 Absorpční kapacita z pohledu zástupců MAS.....	16
3.3 Absorpční kapacita z pohledu obcí	19
3.4 Absorpční kapacita z pohledu neziskových organizací a vysokých škol.....	23
3.5 Absorpční kapacita z pohledu podnikatelů.....	26
4. SYNTÉZA POZNATKŮ A PONAUCENÍ K ABSORPČNÍ KAPACITĚ.....	29
4.1 Dosavadní zkušenosti s absorpční kapacitou ESIF v uhelných regionech	29
4.2 Hlavní poučení k posílení absorpční kapacity malých subjektů v uhelných regionech dle výsledků empirického výzkumu a regionálních workshopů.....	31
5. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	35
5.1 Závěrečné poznámky k absorpční kapacitě malých subjektů	35
5.2 Závěrečné poznámky k bariérám ve vazbě na JTF	36
5.3 Doporučení k posílení absorpční kapacity malých subjektů	37
6. SEZNAM LITERATURY	43

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Poměr čerpání OPPIK, OPŽP a IROP v uhelných regionech ČR v programovém období 2014-2020	8
Obr. č. 2: Poměr čerpání v OPPIK, OPŽP a IROP dle jednotlivých uhelných regionů ČR v programovém období 2014-2020.....	8
Obr. č. 3: Stav schválených projektových žádostí v rámci OPPIK, OPŽP a IROP v programovém období 2014-2020 (v mld. Kč).....	8
Obr. č. 4: Intenzita podpory z OPPIK 2014–2020 na 1 obyvatele (osa x) vs. HDP na obyv. v roce 2021 (osa y)	9
Obr. č. 5: Schválené projektové žádosti v rámci IROP, OPD, OPPIK, OPŽP a OPVVV (v mld. Kč)..	10
Obr. č. 6: Bludný kruh překážek pro malé subjekty: lidské zdroje a administrativní kapacita.....	35

Seznam tabulek

Tabulka 1: Typologie respondentů a počty uskutečněných rozhovorů k 24. 3. 2023	6
--	---

MANAŽERSKÝ SOUHRN

Tato zpráva představuje výstup úkolu č. 2 projektu technické asistence Evropské komise s názvem „Podpora implementace Fondu pro spravedlivou transformaci v České republice“. Úkol č. 2 je zaměřen na identifikaci překážek čerpání veřejných prostředků na regionální úrovni v České republice (ČR), včetně těch, které jsou relevantní pro implementaci Fondu pro spravedlivou transformaci (FST). Úkol č. 2 zahrnuje vyhodnocení monitorovacích dat a relevantních evaluačních zpráv, provedení stručné analýzy dokumentů, vyhodnocení empirického výzkumu a finalizaci dle výsledků diskuse v rámci regionálních workshopů. V celém hodnocení byl dle zadávací dokumentace kladen zvláštní důraz na menší subjekty potenciálních žadatelů a příjemců. Rozhovory byly proto realizovány s klíčovými aktéry (tj. zástupci menších obcí, nevládních neziskových organizací (NNO), podniků, a také experti na národní a regionální úrovni) v období od 6. 2. 2023 do 22. 3. 2023. V červnu 2023 se dále uskutečnily celkem 3 workshopy v uhelných regionech.

Z analýzy dat čerpání Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF) v uhelných regionech ČR v období 2014 – 2020 vyplynuly následující klíčové poznatky:

- z hlediska objemu finančních prostředků byly nejvýznamnější Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OPPIK) a Integrovaný regionální operační program (IROP). Výrazně menší podíl pak měl Operační program Životní prostředí (OPŽP);
- největší pravděpodobnost úspěchu pro získání dotace měli žadatelé v IROP (70 % přidělených prostředků v poměru k žádostem), naopak OPPIK a OPŽP vykázaly nižší cca 40% úspěšnost;
- nejen v absolutním vyjádření, ale i v případě přepočtených hodnot na obyvatele (tj. intenzita podpory), vždy dominoval Moravskoslezský kraj v čerpání finančních prostředků z operačních programů ESIF v rámci všech uhelných krajů v ČR. Tento výsledek odpovídá velikosti tohoto kraje. Karlovarský kraj však vykázal větší intenzitu čerpání finančních prostředků než Ústecký kraj;
- z detailnějšího územního pohledu na úrovni obcí jednoznačně vyplývá význam měst, konurbací a obecně urbánních celků v porovnání s periferními oblastmi;
- lepší absorpční kapacita Moravskoslezského kraje byla rovněž prokázána i v případě analýzy čerpání OPŽP. V Ústeckém i Karlovarském kraji byly navíc v OPŽP identifikovány i lokality na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP), ve kterých nebyly realizovány žádné podpořené projekty;
- v analýze čerpání IROP byla prokázána vyšší úspěšnost ve všech uhelných regionech;
- souhrnná analýza čerpání IROP, Operační program Doprava (OPD), OPŽP, OPPIK, OPVVV (Operační program Výzkum, vývoj, vzdělávání) za období 2014–2020 v uhelných regionech ČR také prokázala výrazně větší absorpční kapacitu Moravskoslezského kraje, středně výhodnou pozici Karlovarského kraje a spíše nevýhodné postavení Ústeckého kraje;
- z hlediska právní formy žadatelů na úrovni SO ORP za IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV se ve všech uhelných regionech prokázaly v podstatě shodné výsledky. Nejúspěšnější jsou v podávání žádostí neziskové organizace. Naopak obce a veřejný sektor vykazují nejnižší úroveň v počtu schválených projektů v přepočtu na obyvatele, což je dáno jejich větším finančním rozsahem (např. infrastruktura);
- v analýze meziregionálních rozdílů celkového čerpání financí na obyvatele ve všech krajích ČR byla nejvyšší úspěšnost v Kraji Vysočina, nejnižší v Ústeckém kraji. Karlovarský kraj vykázal také spíše nižší hodnoty.

Hlavním poučením k faktorům absorpční kapacity v uhelných regionech je **jednoznačně velmi nízká absorpční kapacita Ústeckého, a částečně i Karlovarského kraje**. Naopak Moravskoslezský kraj vychází jako úspěšnější ve statistikách dosavadního čerpání finančních prostředků ESIF. Existuje několik důvodů této nevýhodné pozice. Podle výsledků STEM/MARK (2021) lze mezi ně zařadit zejména obecně nízkou důvěru v transparentnost procesů v regionu Severozápad. Zároveň je problematická i úroveň informovanosti a připravenosti subjektů k realizaci projektů v rámci ESIF v regionu Severozápad. Dle studie Ernst&Young (EY) (2023) pak lze rovněž uvést význam institucionálního a strategického prostředí, ve kterém se dotační prostředky realizují. Tato studie byla zaměřena pouze na hodnocení situace v Moravskoslezském kraji a v jeho případě potvrdila, že jde zejména o dlouhodobé strategické vedení regionu, stabilizovaná politická situace, funkční platformy a silný agenturní i institucionální systém regionu, který dlouhodobě posiluje absorpční kapacitu regionu.

Dle výsledků empirického výzkumu vyplynuly některé obecné logické předpoklady pro absorpční kapacitu i specifické záležitosti uhelných regionů. **Lepší připravenost pro realizaci projektů**

financovaných z ESIF prokazují větší a finančně stabilnější subjekty, které jsou schopné si zajistit nejen prostředky na spolufinancování či předfinancování, ale zejména mají potřebný administrativní aparát pro přípravu a zajištění realizace administrativně náročných projektů.

Naopak **v případě menších subjektů bylo identifikováno široké spektrum potenciálních bariér**, které se řeší odlišně v různých regionech. Z toho vyplývá i různorodý kontext pro absorpční kapacitu. Menší subjekty potřebují značnou podporu ve formě poradenství. Velmi aktivní a významné jsou místní akční skupiny (MAS) či kanceláře příslušných mikroregionů. MAS i mikroregiony mají zpravidla i lepší přehled o daném území a jednotlivých klíčových aktérech na lokální úrovni, nicméně pociťují velmi nízkou míru informovanosti ve vazbě na přípravu procesu transformace jednotlivých uhelných regionů. Pro specifická témata jsou částečně rovněž využívány poradenské společnosti, se kterými jsou však různorodé zkušenosti (tj. pozitivní i negativní) na úrovni jednotlivých žadatelů i příjemců.

Absorpční kapacita také souvisí s tím, **jak jednotlivé subjekty vnímají svou roli v procesu transformace uhelných regionů**, tj.:

- **V případě obcí** je situace odlišná mezi jednotlivými uhelnými kraji.
 - V Karlovarském kraji mají obce základní povědomí o transformačním procesu, nicméně jejich zástupci identifikovali nízkou míru komunikace ohledně možností jejich zapojení do těchto procesů.
 - V Ústeckém kraji pociťují obce dopady transformace velmi citelně, zejména pokud jsou v blízkosti území dotčených povrchovou či hlubinnou těžbou uhlí, a proto kladou důraz hlavně na infrastrukturní projekty týkající se revitalizaci území.
 - V Moravskoslezském kraji vnímají obce v jižní části pohornické krajiny proces transformace jako záležitost převážně větších průmyslových aktérů a často své postavení nepovažují za významné. Svou roli pak vnímají zejména ve stabilizaci místního socioekonomického rozvoje a nutnosti modernizace občanské vybavenosti i základní infrastruktury.
 - Z hlediska tzv. mrtvé váhy¹ by menší obce byly schopny realizovat pouze menší projekty s delším časovým odstupem. Projekty většího rozsahu by realizovaly jen v krajních případech. Dotační prostředky pro investice jsou tudíž zásadní formou financování.
- **Zástupci NNO a školských zařízení** vnímají svou roli v procesu transformace zejména v možnostech dosažení vyšší flexibility pracovní síly, posilování kvalifikační úrovně v daném regionu, nových příležitostí, podpory seberealizace, podpory podnikání, práce se znevýhodněnými osobami, a i také v oblasti osvěty o transformačních procesech. Z hlediska mrtvé váhy však nejsou NNO schopny dlouhodobě fungovat bez dotačních prostředků. Univerzity nemají dostatečně využitý svůj potenciál v prakticky orientovaných projektech, což je zapříčiněno mj. i jejich nižší úrovní kooperace s relevantními regionálními aktéry v daném území. S ohledem na jejich silnou pozici v projektového managementu (zejména v oblasti vědy a výzkumu) nebyly z jejich strany identifikovány významnější bariéry pro přípravu projektů.
- **Zástupci menších podniků** reflektovali velmi úzké chápání širších procesů transformace v daném regionu, což souvisí s tím, že jsou plně vytížení svou agendou běžného provozu. Středně velké firmy jsou velmi aktivní v tématech přípravy projektů financovaných z ESIF. Komplikovaná je pro ně přílišná byrokratická zátěž. Mrtvá váha projektových záměrů u podnikatelů je různorodá. Pokud se jedná o zásadní investice posilující pozici firmy na trhu, tak mrtvá váha je 80-100 %, což ale souvisí s finanční silou dané firmy. Menší firmy vykázaly v šetření výrazně nižší mrtvou váhu na úrovni 30-50 %.

Respondenti identifikovali **mnoho bariér při přípravě a plánování projektů**, přičemž se potvrdil dlouhodobý průřezový fenomén spojený s administrativní náročností zejména u menších subjektů, které nedisponují možnostmi si zajistit tuto agendu vlastními silami. Jedná se zejména o:

- časovou náročnost přípravy záměrů i obava z administrativní náročnosti realizace projektu,
- vyplnění obsahu projektové žádosti, požadavků na přílohy projektové žádosti,
- sestavení rozpočtu návrhu projektu,
- přílišná komplikovanost pravidel,
- množství kontrol administrativního charakteru,
- oblast veřejných zakázek v oblasti inovativních projektů,

¹ Mrtvá váha znamená, že dosažený výsledek by byl u cílové skupiny dosažen i bez intervence. V rámci empirického šetření se proto ověřovala procentní míra pravděpodobnosti realizace investičních záměrů v případě, kdy by nebyla poskytnuta dotace. Čím nižší procentní úroveň byla respondenty uvedena, tím se zvyšoval význam dotace, protože by daný investiční záměr nebyl respondentem realizován (typicky u neziskových organizací).

- Ihůty administrace ŹadostŹ o podporu a nevhodn komunikace ohledně vyhlashovn vŹzev.

Administrativn nroĉnost je zpravidla navázána na nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojŹ u menších ŹadatelŹ. V takovm pŹipad se však spoušt cel řetězec navznch problmŹ, tj. nedostateĉn lidské zdrojů implikují nzk povědomí o detailech jednotlivých moŹnost pro financování, kter vyŹst v nízkou nebo Źdnou aktivitu v podávání projektových zmrŹ. VŹsledkem jsou slab zkušenos s projektovm managementem. Proto je dŹleŹit sféra poradenství, kter se zpravidla realizuje skrze MAS nebo poradensk spoleĉnosti. V pŹipad NNO však problém s nedostatkem kvalifikovaných lidských zdrojŹ není tak zsadn jako u firem nebo menších obĉ. Samostatnou kapitolou bariér absorpĉn kapacity je problematika spolufinancování a pŹedfinancovn projektŹ z ESIF zejména pro NNO a také menší obĉe.

VŹše uveden zjištění byla diskutována v rámci tŹ workshopŹ pro jednotliv uhelné regiony, pŹiĉemŹ Źstnci workshopŹ potvrdili význam a nutnost v dalším posilování informaĉnch aktivit směrem k menším stakeholderŹm. ZroveŹ se potvrdily vrazn rozdíly v institucionn pŹipravenosti jednotlivých uhelných regionŹ. Velmi dobr situace je v pŹipad Moravskoslezského kraje, kter disponuje rozvinutm systémem regionálních agentur, kter podporují strategick rozvoj v Źem. Naopak v pŹipad Karlovarského kraje byla identifikována jako problematick absence regionální rozvojov agentury. Źsteck kraj je na pomezí obou regionŹ, m j Źurĉit systém nastaven a bude nadále posilován pŹostřednictvm strategického projektu Transformaĉnho centra. Celkov je však potŹeba odlišit bezprostŹedn a dlouhodob potŹeby menších stakeholderŹ.

V rámci diskusí na regionálních workshopech dále vyplynulo, Źe vedle aktuln probíhajících informaĉnch a vzdlavcch aktivit Operaĉnho programu Spravedliv transformace (OPST) je vhodn zŹdit regionální konzultaĉn msta v regionech, kter by řešila formou pŹevodnku ad-hoc dotazy k implementaci OPST. Pro dlouhodobš strategick rozvoj menších subjektŹ je však potŹeba mít pŹipraven komplexnš one-stop-shop konzultaĉn msta, ve kterých by menší subjekty mohly kontinuln diskutovat šrš spektrum moŹnost řešení jejich investičních potŹeb v rámci všech národních i evropských programŹ (tj. nejen OPST). Mělo by se jednat o komplexn systém, který bude odpovídat potŹebm danch regionŹ, tj. kombinace regionálních ĉi tematicky zaměřených rozvojových agentur s pŹůsobenm MAS, mikroregionŹ a poradenských spoleĉnost. V tomto smyslu se jedná o potvrzen významu plánovaných vŹstupŹ Źkolu 6 tohoto projektu technick asistence, v jehoŹ rámci budou vytvářeny podklady a doporuĉen pro moŹn zlepšn institucionálního fungování v Karlovarskm a Źsteckm kraji.

Na zklad analýz sestavil tm Technick Asistence (TA) sadu **doporuĉen**, kter jsou upŹesněna z hlediska jejich kontextu, časového nastaven i zodpovědnosti pŹislušnch institucí. Jedná se o následující okruhy doporuĉen:

1. Posílit transformaĉn potenciál OPST a tím i výchozí absorpĉn kapacitu u menších subjektŹ

- 1.1 Posílit informovanost potenciálních ŹadatelŹ OPST z řad menších stakeholderŹ o moŹnostech získat konkrtn informace ĉi konzultace k jejich pŹipravovanm projektŹm u stávajících pracovníkŹ a konzultantŹ RSK a ŹO na regionální úrovni (forma fungování one-stop-shop, resp. regionálního konzultaĉnho msta OPST)
- 1.2 UdrŹet vysokou míru intenzity informovanosti k clŹm transformaĉnho procesu.
- 1.3 Všší sdílení dobr praxe na mezinárodní úrovni v tématu transformace – intenzivnš vyuŹit a propagace vŹsledkŹ s vyuŹitm podpory na úrovni Evropsk unie (EU) (tj. „Initiative for coal regions in transition“, Just Transition Platform, Interreg Europe 2021-2027)

2. Snížení administrativn nroĉnosti a usnadnění pŹpravy projektŹ

- 2.1 Ve vybraných tematických výzvách OPST pŹipravit nvodn projektov šablony
- 2.2 ZŹdit standardn informaĉn nástroje pro podporu sdílení zkušenos mezi Źadatel a pŹijemc (diskusní fóra pro networking ŹadatelŹ a pŹijemcŹ)
- 2.3 PodpoŹit informovanost o rozdílech mezi dotacemi a finanĉnmi nástroji (tj. I. vs. II. a III. pilíř Mechanismu spravedliv transformace (MST))

3. Snížení administrativn nroĉnosti realizace projektŹ a usnadnění jejich implementace

- 3.1 Zajistit výšší koherenci a konzistentnost kontrolních mechanismŹ pŹostřednictvm posílení zásady jednotného auditu
- 3.2 Všší flexibilita změn rozpoĉtu v projektu u inovativních projektŹ tematické výzvy „Inovace v obhovm hospodářství“

- 3.3 Provést posouzení lidských zdrojů a procesů s ohledem na potenciální posílení personálních kapacit ŘO OPST
- 4. Posílit kapacitu poradenských společností, MAS i mikroregionů (training of trainers)**
 - 4.1 Průběžně realizovat školení školitelů v uhelných regionech, která budou odpovídat specifikům jednotlivých uhelných krajů. Identifikované vzdělávací potřeby se týkaly obsahové přípravy projektů a specifik projektového řízení v návaznosti na různé typy dotačních programů.
- 5. Posílit institucionální kapacitu pro přípravu projektů v Karlovarském a Ústeckém kraji**
 - 5.1 Zřídit regionální rozvojovou agenturu v Karlovarském kraji
 - 5.2 Posílit agenturní systém pro rozvoj Ústeckého a Karlovarského kraje
 - 5.3 Zahájit diskuse ohledně kroků transformace 2027+ i se zástupci menších stakeholderů (obce, NNO, podniky)

1. KONTEXT PROJEKTU A ZAMĚŘENÍ ZPRÁVY ÚKOLU 2

1.1 Cíl zprávy úkolu 2

Cílem úkolu č. 2 je vypracovat zprávu, která nastíní překážky čerpání veřejných prostředků na regionální úrovni v České republice se zvláštním zřetelem na tzv. uhelné kraje, které jsou relevantní pro implementaci Fondu pro spravedlivou transformaci. Tento fond představuje unikátní společné řešení státu a území pro transformaci uhelných regionů v ČR. V rámci tohoto úkolu byly realizovány následující aktivity:

- Vyhodnocení dosavadních monitorovacích dat a evaluačních zpráv, analýza dokumentů.
- Provedení rozhovorů se stakeholdery a empirického výzkumu.
- Příprava návrhu zprávy k diskusi v rámci Řídicího výboru a následná revize dle připomínek.
- Uskutečnění tří regionálních workshopů pro stakeholdery.
- Dokončení zprávy a její prezentace.

Tato zpráva představuje ucelenou verzi provedených analýz, včetně závěrů a doporučení.

1.2 Metodologie úkolu 2

1.2.1 Analýza dat z monitorovacího systému a dosavadních studií, analýz a evaluací

Tento úkol zahrnuje desk research základních informací a programových dokumentů týkajících se procesu spravedlivé transformace, které jsou k dispozici na následujících webových portálech:

- [DotaceEU.cz](https://dotaceEU.cz) - Uhelné regiony
- (Operační)² Program Spravedlivá Transformace – Státní fond životního prostředí České republiky (sfzp.cz)
- Monitorovací výbor – Program Spravedlivá Transformace (opst.cz)
- Program Spravedlivá Transformace 2021-2027 - Ministerstvo životního prostředí (mzp.cz)

Dále jsou zpracovány základní přehledy o dosavadním čerpání ESIF v ČR v programovém období 2014-2020. Podle konzultací se zástupci MMR se přehled zaměřuje na vybrané klíčové programy, např. na Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, Výzkum, vývoj a vzdělávání, Zaměstnanost, Doprava, Životní prostředí, Integrovaný regionální operační program, Praha – pól růstu ČR. Důraz je kladen na porovnání stavu celkových výdajů, průměrné a mediánové výše výdajů a počtu projektů v porovnání s ostatními kraji ČR (celkem i v přepočtu na obyvatele). Dále jsou sestaveny přehledy výdajů a počtu projektů podle právní formy příjemců tak, aby bylo možné identifikovat intenzitu čerpání podle klíčových subjektů, které se mohou ucházet v režimu zastřešujících projektů v uhelných regionech, např. malé a střední podniky, obce a neziskové organizace. Hlavní výsledky a zjištění jsou zahrnuty v této verzi zprávy.

Tento úkol zahrnuje desk research, sběr a analýzu údajů o výši výdajů v jednotlivých regionech, hodnocení, zprávy týkající se absorpční kapacity veřejných finančních prostředků na regionální úrovni a zprávy relevantní pro provádění JTF, včetně fondů soudržnosti. Rovněž analýza vychází z již existujících zpráv, včetně výzkumu provedeného Mezinárodním centrem udržitelného financování v Ústeckém kraji, a také z analýzy, která byla provedena v rámci projektu CZ TJTP (SC/2020/111), který analyzoval situaci k červnu 2021. Zde TA tým poskytl první výsledky tohoto hodnocení ve vztahu k absorpční kapacitě JTF (tj. dostupnosti a připravenosti smysluplných projektů). V návaznosti na čerpání ESIF jsou zohledněny výsledky evaluačního šetření, které se zaměřilo na informovanost o fondech EU v uhelných regionech (výsledky k prosinci 2021). V prvním pololetí 2023 bylo dále k dispozici ex-post hodnocení využití finančních prostředků ESIF za Moravskoslezský kraj za období 2014-2020³. Další evaluace a analýzy týkající se využití finančních prostředků z období 2014-2020 za jednotlivé kraje v ČR budou realizovány do konce roku 2023. Tento časový rámec je již mimo termíny úkolu 2, nicméně TA tým předpokládá aktualizaci této agendy v závěrečné zprávě (úkol 7).

1.2.2 Empirické šetření

Dle zadávací dokumentace tohoto projektu se předpokládalo, že bude realizováno minimálně 50 rozhovorů s klíčovými aktéry ve vazbě na tzv. zastřešující subjekty (tj. výzvy na menší a typově podobné projekty se zaměřením na široké spektrum žadatelů – tyto výzvy vyhlašují a administrují

² Pro období 2021-2027 jsou nyní "operační programy" označovány jako "programy".

³ Viz: dotaceEU.cz - Hodnocení výsledků přínosů fondů EU na regionální úrovni.

uhelné kraje). V průběhu diskuse se zadavatelem byla tato hodnota navýšena na alespoň 60 rozhovorů na regionální a celostátní úrovni s tím, že velký důraz by měl být kladen na subjekty potenciálních příjemců z řad menších obcí, NNO a podniků.

Rozhovory s klíčovými aktéry probíhaly v období od 6. 2. 2023 do 22. 3. 2023. V uvedeném období bylo celkově realizováno 62 rozhovorů, z nichž 28 proběhlo osobní formou na místě, a 34 rozhovorů se uskutečnilo formou on-line. Z rozhovorů na místě byly pořízeny fotografie, v případě on-line rozhovorů jsou zajištěny printscreeny z jednání. Některé rozhovory se zástupci místních akčních skupin probíhaly hybridní formou, kdy experti z TA týmu umožnili zástupcům Ministerstva pro místní rozvoj se účastnit online formou a zapojit se do diskuse. Právě rozhovory se zástupci MAS byly velmi důležité s ohledem na jejich zkušenosti s malými aktéry na mikroregionální úrovni. V následující tabulce je uvedena plánovaná typologie respondentů a dosažené počty uskutečněných rozhovorů.

Tabulka 1: Typologie respondentů a počty uskutečněných rozhovorů k 24. 3. 2023

Typ respondenta	Národní instituce či asociace	Ústí	Karlovy Vary	Moravian-Silesian	Total
Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR	0				0
Czechinvest	1				1
Místní akční skupiny		3	3	3	9
Centrum pro dopravu a energetiku (NNO)	1				1
Zástupci regionálních stálých konferencí		1	1	1	3
Hospodářské komory (regionální)		1	0	1	2
Spolek pro obnovu venkova (SPOV)	1				1
Sdružení místních samospráv ČR	1				1
Zástupci malých měst (SMO ČR)		1			1
Zástupci obcí		4	5	5	14
Zástupci NNO/škol/univerzit		2	5	7	14
Zástupci MSP		5	4	5	14
Konzultační společnosti		0	0	1	1
Celkem	4	17	18	23	62

TA tým si dovoluje uvést i dílčí zkušenost se zástupci podnikatelské sféry, která obecně nemá příliš velký zájem na participaci v těchto výzkumech a rovněž často neprojevují zájem o větší zapojení do veřejných výdajových programů. Dle výše uvedené tabulky vyplývá, že bylo úspěšně realizováno 14 rozhovorů se zástupci MSP z celkového počtu 36 oslovených (tj. 39 % míra úspěšnosti). Celkem 22 společností z řad MSP opakovaně nereagovalo nebo neměli zájem na realizaci rozhovoru.

1.2.3 Verifikace zjištění – Steering Committee, regionální workshopy

První návrh zprávy byl předložen řídicímu výboru začátkem dubna 2023, po jehož připomínkách a diskusi se pro každý ze tří uhelných regionů uskutečnil workshop pro příslušné stakeholdery. Pro Moravskoslezský kraj (6. června 2023) a Karlovarský kraj (21. června 2023) byly workshopy realizovány přímo na daných krajských úřadech. V případě Ústeckého kraje (8. června 2023) byl workshop realizován formou on-line. Všechny regionální workshopy byly připravovány v úzké koordinaci se zástupci uhelných regionů tak, aby odpovídaly co nejvíce jejich potřebám a časovým možnostem. Vzhledem k tomu, že základní problémové oblasti absorpční kapacity jsou pro všechny typy respondentů stejné, byli na každý regionální workshop pozváni zástupci všech relevantních žadatelů pro zastřešující projekty. Po dohodě se zástupci MMR byly tyto workshopy rovněž sladěny a komunikovány se zástupci Řídicího orgánu OPST odpovědnými za komunikační aktivity.

1.2.4 Limity provedených analýz a empirického výzkumu

Analýza sekundárních dat MS2014+ byla provedena průřezově za vybrané operační programy a také souhrnně za vybrané operační programy. Jednotlivé priority a opatření programů jsou však velmi různorodé, odlišují se podporované projekty v rozsahu i typologii příjemců a cílových skupin. Z tohoto důvodu jsou např. výrazné rozdíly v míře úspěšnosti podporovaných projektů mezi jednotlivými operačními programy. Při aplikaci tohoto analytického přístupu na všechny regiony v ČR však lze vyvodit některé evidentní rozdíly v míře aktivit potenciálních žadatelů s evidentními souvislostmi na potenciál regionální absorpční kapacity.

Empirický výzkum byl realizován dle zadávacích podmínek v relativně krátkém časovém úseku na omezeném množství respondentů. První limitou tohoto přístupu je časové období, kdy bylo empirické šetření prováděno, tj. v únoru a březnu 2023, kdy řada komunikačních aktivit v rámci OPST byla ještě v přípravné fázi, a proto i respondenti z logiky věci pociťovali větší míru nedostatku potřebných informací. Druhou limitou empirického výzkumu je rozsah, kdy v rámci daných regionů byly realizovány jednotky rozhovorů s vybranými typy respondentů. Například se zástupci menších obcí bylo realizováno vždy 5 rozhovorů v každém uhelném kraji. Výsledky empirického výzkumu tak poskytují hloubkový vhled do situace menších subjektů v transformačních regionech, ale nepokrývají a ani nemohou pokrývat všechna dílčí území daných regionů. Z tohoto důvodu byly realizovány regionální workshopy, jejichž cílem bylo jednak verifikovat a případně rozšířit daná zjištění.

2. VYHODNOCENÍ DOSAVADNÍHO ČERPÁNÍ ESIF A POZNATKŮ EVALUAČNÍCH ZPRÁV K UHELNÝM REGIONŮM

2.1 Základní informace k analýze dat MS2014+

V kapitole 2 je pozornost primárně věnována vyhodnocení dosavadního čerpání finančních prostředků z ESIF i počtu realizovaných projektů dle dat z monitorovacího systému 2014–2020 (MS2014+), a dále také desk-research dosavadních analýz, studií a evaluací s vazbou na absorpční kapacitu v českých uhelných regionech. Jedná se o hodnocení:

- 1) Absorpční kapacity dle čerpání finančních prostředků
- 2) Absorpční kapacity dle počtu realizovaných projektů a právní formy žadatelů a příjemců
- 3) Analýza čerpání ESIF na úrovni všech krajů v ČR za IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV
- 4) Vyhodnocení dosavadních šetření, analýz a evaluací k ESIF ve vazbě na uhelné regiony

Pro OP Zaměstnanost byla dostupná data pouze na úrovni krajů, a proto nejsou zahrnuta v této analýze. V analýze dat z monitorovacího systému jsou odlišeny 2 skupiny projektů, které byly rozříděny dle jejich stavu realizace evidovaném v MS2014+, tj.:

- "Rozpracováno" zahrnuje kódy projektů např. PP20 - PP29 + PU21, PU27, PU30, V2, V5, Z1,
- „Schválené“ zahrnuje projekty ve stavu s kódy PP30-PP43.

2.2 Hodnocení absorpční kapacity dle čerpání finančních prostředků

2.2.1 Analýza absorpční kapacity dle dosavadního čerpání vybraných operačních programů – OPPIK, OPŽP a IROP

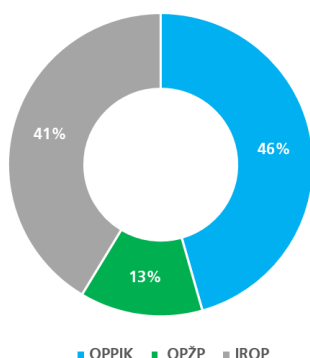
Tato podkapitola je věnována analýze čerpání prostředků vybraných operačních programů (OPPIK, OPŽP a IROP) v programovém období 2014–2020 na území Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje (dále uváděno pod souhrnným názvem „uhelné kraje“). V rámci zmíněných programů byly během sledovaného období realizovány projekty v celkovém finančním objemu 87,53 mld. Kč. Ve stavu rozpracováno bylo celkově 9,38 mld. Kč, což činilo celkově 5,21 % na objemu všech podaných žádostí. Dále v textu a jednotlivých analýzách je věnována pozornost primárně schváleným projektům. Dílčí rozdíly mezi jednotlivými OP jsou zmíněny dále v textu analýzy.

Graf (viz obr. č. 1) znázorňuje rozložení celkové alokované částky mezi OPPIK, IROP a OPŽP, která byla rozdělena mezi aktéry působící na území uhelných krajů ČR. **Největší objem finančních prostředků plynul z OPPIK** v celkové výši 39,91 mld. Kč (46 % z celkových prostředků). V rámci IROP bylo čerpáno 41 % z celkových prostředků v absolutní výši 36,21 mld. Kč. Zbývajících 13 % prostředků bylo dále přerozděleno v rámci OPŽP (11,41 mld. Kč).

Z dalšího grafu (viz obr. č. 2) je zřejmý nerovnoměrný podíl čerpání finančních prostředků jednotlivých krajů. Tato skutečnost je ovlivněna jejich rozdílnou velikostí a počtem obyvatel. V případě analyzovaných krajů **je možné sledovat korelaci mezi počtem obyvatel a výší alokovaných prostředků**. Nadpoloviční část (59 %) celkové přidělené podpory ve výši 51,72 mld. Kč byla poskytnuta aktérům působících na území Moravskoslezského kraje. Z celkového objemu bylo přerozděleno 30 % (26,36 mld. Kč) v rámci Ústeckého kraje a zbývajících 11 % (9,45 mld. Kč) bylo alokováno do kraje Karlovarského. V následujících částech jsou předmětem hloubkové analýzy

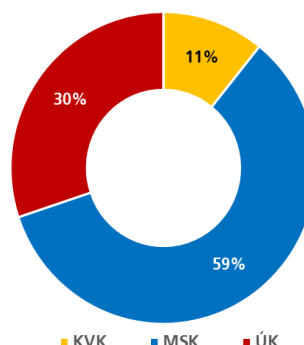
jednotlivé operační programy a jejich čerpání v uhelných regionů ČR v programovém období 2014–2020.

Obr. č. 1: Poměr čerpání OPPIK, OPŽP a IROP v uhelných regionech ČR v programovém období 2014-2020

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

Obr. č. 2: Poměr čerpání v OPPIK, OPŽP a IROP dle jednotlivých uhelných regionů ČR v programovém období 2014-2020

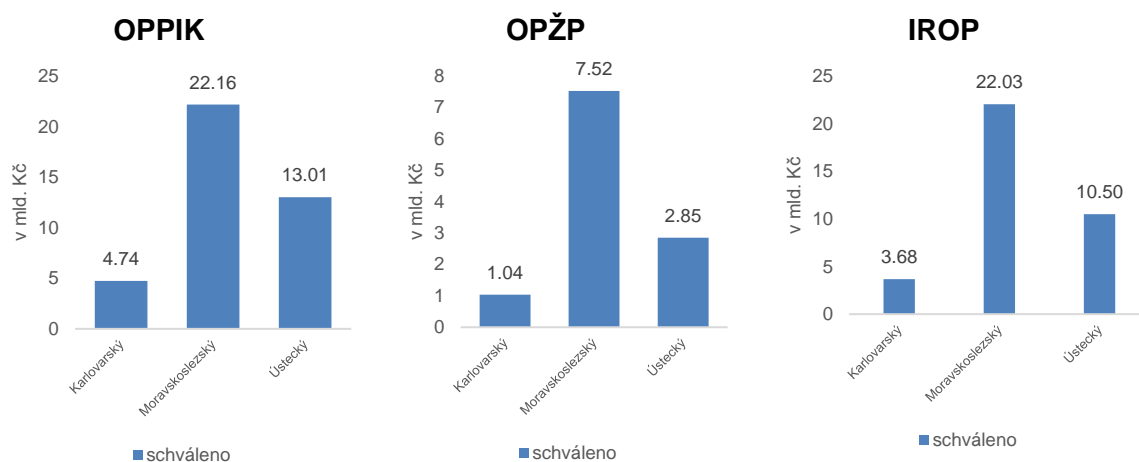

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

2.2.1.1 Analýza čerpání dle vybraných operačních programů (OPPIK, OPŽP, IROP)

V této podkapitole je představen souhrn poznatků z analýzy situace čerpání v jednotlivých vybraných operačních programech, tj. OPPIK, OPŽP a IROP. Celkový stav schválených žádostí v těchto operačních programech je znázorněn v následujících grafech.

Obr. č. 3: Stav schválených projektových žádostí v rámci OPPIK, OPŽP a IROP v programovém období 2014-2020 (v mld. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

Žadatelé z Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje podali v rámci OPPIK žádosti v celkové výši 99,82 mld. Kč. **Přiděleno tak bylo 40 %** (39,91 mld. Kč) z celkového objemu žádostí. Při porovnání situace v jednotlivých uhelných regionech dosahoval Karlovarský kraj sice nejnižší alokace prostředků OPPIK (logicky z důvodu své velikosti), avšak při přepočtu schválených finančních prostředků na celkový finanční objem projektových žádostí dosahoval nejlepšího výsledku se 44,5 % schválených žádostí.

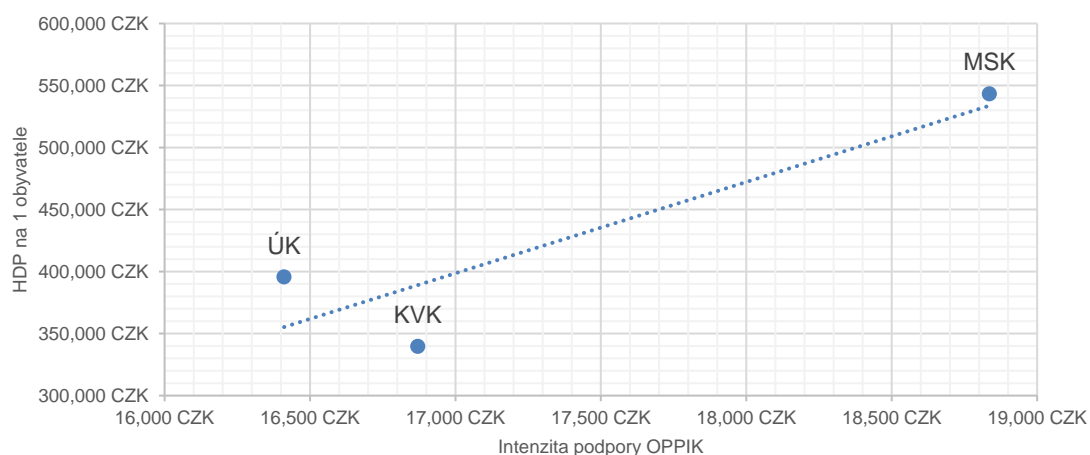
V programovém období 2014-2020 byly v rámci OPŽP podány projektové žádosti v celkovém finančním objemu 28,03 mld. Kč. Stejně jako v OPPIK, byl i v OPŽP výrazný převis objemu podaných projektových žádostí nad objemem finančních prostředků v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. I v případě OPŽP je zřejmé dominantní postavení Moravskoslezského kraje v objemu podaných projektových žádostí.

V rámci IROP bylo v programovém období 2014–2020 žádáno celkově o 52,01 mld. Kč. Z celkového objemu tak bylo **přiděleno 69 % finančních prostředků** (36,21 mld. Kč). Při porovnání situace v jednotlivých uhelných regionech bylo možné opět sledovat dominantní postavení Moravskoslezského kraje v objemu podaných projektových žádostí. Karlovarský kraj vykázal i v případě IROP nejnižší alokaci prostředků IROP, avšak v poměru schválených finančních prostředků na celkovém finančním objemu projektových žádostí dosahoval velmi vysokou úroveň úspěšně schválených projektů (tj. schváleno 73 % objemu finančních prostředků)⁴.

TA tým detailně analyzoval **rozložení alokovaných finančních prostředků v uhelných regionech na úrovni obcí a SO ORP**. Při porovnání situace čerpání ve vybraných operačních programech (OPPIK, OPŽP a IROP) vyplynuly výrazné rozdíly v míře čerpání uvnitř jednotlivých uhelných regionů. V OPPIK se potvrdila koncentrace čerpání zejména v silně urbanizovaných oblastech Ústeckého i Moravskoslezského kraje. Jednalo se o vysokou intenzitu podpory v urbanizovaném pásu Podkrušnohoří a dále Ostravsko a Frýdecko-Místecko v Moravskoslezském kraji. V případě OPŽP vykazovaly vysokou míru čerpání území středně velkých a větších měst, jako je Ostrava (MSK), Kopřivnice (MSK), Karlovy Vary (KVK). V případě přepočtených hodnot na obyvatele byla nejintenzivnější podpora z OPŽP vykazována v obcích Ústeckého kraje. V IROP byli největšími příjemci také zpravidla větší města, jako je Ostrava (MSK), Ústí nad Labem (ÚK), Opava (MSK) nebo Frýdek-Místek (MSK). Zatímco u přepočtených hodnot na 1 obyvatele dosahovaly nejintenzivnější podpory z IROP obce Chlum Svaté Máří (KVK), Starý Šachov (ÚK) a Staré Heřminovy (MSK). Průměrná výše jednoho projektu byla nejvyšší v Moravskoslezském kraji a projekty s nejnižší průměrnou výší byly podávány žadateli v Karlovarském kraji.

V následujícím grafu (viz obr. č. 4) je znázorněna pozice uhelných krajů z hlediska jejich HDP/obyv. a intenzity podpory v rámci OPPIK. **Pozice MSK je evidentně na výrazně lepší pozici jak v rámci intenzity podpory OPPIK, tak i v poměru HDP/obyv. při porovnání se situací v ÚK a KVK**, které tímto prokázaly svou slabší absorpční kapacitu pro realizaci projektů v dané tématice.

Obr. č. 4: Intenzita podpory z OPPIK 2014–2020 na 1 obyvatele (osa x) vs. HDP na obyv. v roce 2021 (osa y)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

2.2.2 Souhrnná analýza čerpání IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV za období 2014–2020 v uhelných regionech ČR

V této podkapitole je věnována pozornost hlavním zjištěním souhrnné analýzy čerpání finančních prostředků IROP, OPD, OPŽP, OPPIK a OPVVV v programovém období 2014–2020 v uhelných regionech ČR.

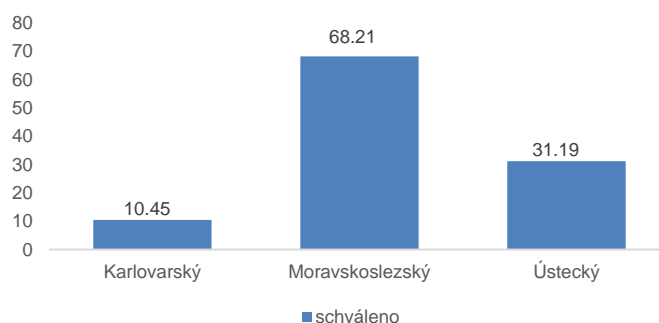
V rámci uvedených programů bylo na území Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje žádáno celkově o 208,56 mld. Kč. **Přiděleno bylo 53 % (109,85 mld. Kč) z celkového objemu nárokových prostředků**⁵. Následující graf znázorňuje výsledek schvalovacího řízení projektových žádostí za jednotlivé uhelné regiony ČR. Z grafického znázornění vyplývá, že v **Moravskoslezském**

⁴ Úspěšnost v Moravskoslezském kraji byla 70 % a v Ústeckém kraji 68 %.

⁵ Celkem 6 % finančních prostředků bylo ve stavu „Rozpracováno“ – viz kapitola 2.1.

i Karlovarském kraji byla vyšší míra schválených prostředků, resp. větší úspěšnost žadatelů v porovnání s Ústeckým krajem. Z pohledu přerozděleného objemu prostředků je zde opět zřejmá dominantní postavení Moravskoslezského kraje.

Obr. č. 5: Schválené projektové žádosti v rámci IROP, OPD, OPPIK, OPŽP a OPVTV (v mlrd. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

Dále byly TA týmem hodnoceny **schválené finanční prostředky z IROP, OPD, OPŽP, OPPIK a OPVTV** pro programové období 2014-2020 v uhebných regionech dle obcí a SO ORP. Stejně jako v předchozích analyzovaných programech **byla identifikována vnitřní krajská diferenciac**, a to **jak na úrovni SO ORP, tak i jednotlivých obcí**. Z pohledu čerpání v absolutních hodnotách jsou velmi výrazné moravskoslezské SO ORP Ostrava, Frýdek-Místek, Opava a Třinec. I v případě intenzity podpory (tj. v přepočtu schválených finančních prostředků na 1 obyvatele) plynulo nejvíce prostředků do SO ORP Třinec a Kopřivnice (MSK) nebo Podbořan (ÚK). Naopak SO ORP s nejnižší intenzitou podpory na 1 obyvatele byly moravskoslezské SO ORP Orlová a Kravaře nebo SO ORP Kraslice a Ostrov na území Karlovarského kraje.

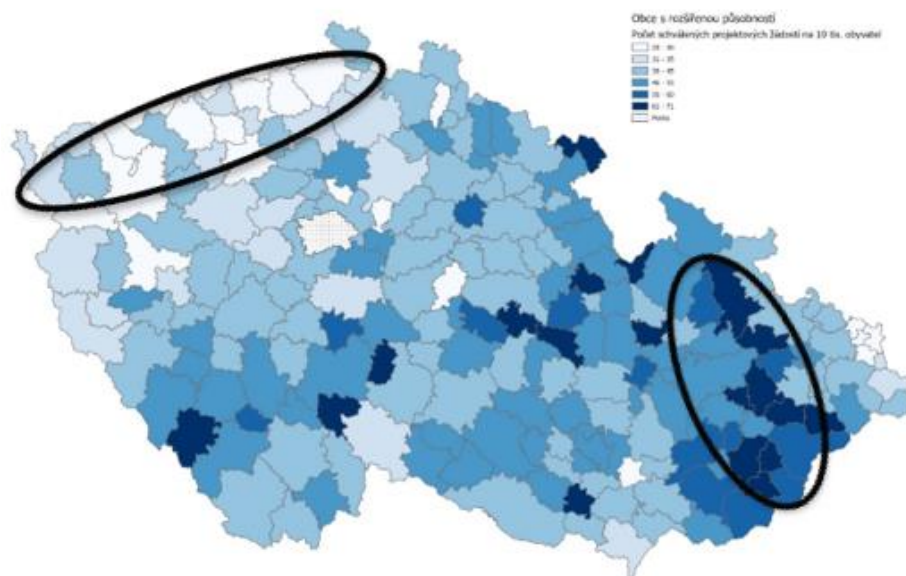
2.2.3 Souhrnná analýza čerpání IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVTV za celou ČR dle SO ORP

V této podkapitole je věnována pozornost hlavním zjištěním z hodnocení čerpání finančních prostředků IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVTV za celou ČR dle SO ORP. Úroveň SO ORP je důležitá s ohledem na možnost sledování dílčích intra-regionálních rozdílů.

Z pohledu čerpání v rámci území celé ČR jsou výrazné tři SO ORP s centrem ve třech největších městech (Brno, Ostrava, Plzeň). Avšak po přepočtu na 1 obyvatele byla nejintenzivnější podpora poskytována ve SO ORP Týn nad Vltavou (JČK), Velké Meziříčí (VYS), Vlašim (STČ) a Lipník nad Bečvou (OLK). **Přepočet na 1 obyvatele ukazuje, že poměrově nejvíce prostředků neplyne do velkých krajských měst. Naopak lze identifikovat mezi jednotlivými částmi území značné rozdíly ve výši čerpání.**

Kartogram (viz. Obr. č. 6) poskytuje náhled na **počet schválených projektových žádostí IROP, OPD, OPŽP, OPPIK a OPVTV v přepočtu na 10 tis. obyvatel. Nejúspěšnější byly SO ORP v rámci Zlínského kraje a SO ORP v části Moravskoslezského kraje na hranicích s Olomouckým krajem. Naopak v případě nízkého počtu schválených projektových žádostí je z kartogramu zřejmá oblast v podkrušnohoří.**

Obr. č. 6: Počet schválených projektových žádostí IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV (na 10 tis. obyvatel)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat MS2014+ (leden 2023)

2.3 Hodnocení absorpční kapacity dle počtu realizovaných projektů a právní formy žadatelů a příjemců v uhelných regionech

2.3.1 Počty projektů dle SO ORP v uhelných regionech za IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVCV

Vedle statistiky týkající se finančního čerpání z IROP, OPD, OPŽP, OPPIK a OPVVV je vhodné se zabývat i statistikou počtu podaných a schválených projektů. Tyto údaje naznačují připravenost jednotlivých typů aktérů pro realizaci konkrétních aktivit v daném území. V této části jsou tyto počty projektů identifikovány dle území jednotlivých SO ORP v uhelných regionech ČR.

Z hlediska počtu projektů (tj. podaných i finálně schválených) v přepočtu na obyvatele se jednotlivé SO ORP v Karlovarském kraji mezi sebou nijak výrazně neliší. Nejvyšší celkový počet podaných projektů zaznamenaly SO ORP Sokolov a Kraslice, což činilo přibližně 6 projektů na 1 000 obyvatel. Dále následuje SO ORP Mariánské Lázně se 4 projekty na 1 000 obyvatel. Z hlediska počtu finálně schválených projektů v přepočtu na obyvatele vykázaly nejvyšší úroveň SO ORP Sokolov, Kraslice, Cheb a Aš.

V Ústeckém kraji jsou však výraznější rozdíly mezi jednotlivými SO ORP v počtu podaných i schválených projektů v přepočtu na obyvatele. Nejvyšší počet projektů zaznamenaly SO ORP Rumburk a SO ORP Lovosice (téměř 8 projektů na 1 000 obyvatel). Naopak nejméně dosáhla SO ORP Chomutov a SO ORP Teplice s cca 4,5 projekty na 1 000 obyvatel. Největší počty finálně schválených projektů v přepočtu na obyvatele zaznamenaly SO ORP Rumburk, v těsném závěsu SO ORP Kadaň, Lovosice.

V Moravskoslezském kraji jsou rovněž velmi výrazné rozdíly mezi jednotlivými SO ORP v počtu podaných i schválených projektů. Nejvyšší počet podaných projektů zaznamenaly SO ORP Bruntál, SO ORP Odry a SO ORP Vítkov (tj. přes 10 projektů na 1 000 obyvatel). **Nejnižší počet podaných projektů v přepočtu na obyvatele je v SO ORP Český Těšín, SO ORP Karviná a SO ORP Orlová** s cca 4 projekty na 1 000 obyvatel. Největší počty finálně schválených projektů v přepočtu na obyvatele zaznamenaly SO ORP Bruntál, v těsném závěsu SO ORP Vítkov a SO ORP Rýmařov.

2.3.2 Počty projektů dle právní formy žadatelů na úrovni SO ORP v uhelných regionech za IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV

Dle dat monitorovacího systému MS2014+ je možné identifikovat rozdělení počtu projektů a celkové finanční alokace i ve vazbě na jednotlivé právní formy žadatelů/příjemců.

Ve všech třech uhelných krajích se potvrdilo, že v podávání žádostí jsou nejúspěšnější neziskové organizace, které jsou na zdrojích financování jednotlivých programů často funkčně závislé. Druhé nejúspěšnější jsou podniky. **Obce a veřejný sektor dosahují nejnižší úrovně v počtu schválených projektů v přepočtu na obyvatele,** což je dáno jejich větším finančním rozsahem (např. infrastruktura).

2.4 Vyhodnocení dosavadních šetření, analýz a evaluací k ESIF ve vazbě na uhelné regiony

Tato kapitola navazuje na analýzu tvrdých dat monitorovacího systému ESIF a rozšiřuje ji o dosavadní kvalitativní poznatky spojených s implementací ESIF v uhelných regionech. Na konci roku 2021 byl realizován agenturou STEM/MARK plošný marketingový průzkum se zaměřením na povědomí široké veřejnosti o implementaci a významu ESIF v regionech. Dále jsou shrnuty a vyhodnoceny klíčové souvislosti a zjištění dvou studií ISFC (International Sustainable Finance Centre), které se zaměřovaly na mapování situace přípravy procesu spravedlivé transformace v ČR. A dále jsou vyhodnoceny poznatky z průběžné zprávy z Výsledkové evaluace přínosů evropských fondů v Moravskoslezském kraji v programovém období 2014-2020, kterou zpracovala společnost Ernst & Young, s.r.o. v lednu 2023.

Vyhodnocení povědomí o ESIF v regionech Severozápad a Moravskoslezsko dle šetření v prosinci 2021 agentury STEM/MARK

- Z realizovaného průzkumu veřejného mínění vyplynulo **evidentní obecné silné povědomí o fondech EU**, což v kontextu blížícího se 20letého výročí členství ČR v EU není nijak překvapující.
- Detailní výsledky toho, jak respondenti nahlíží na **faktické fungování a přínosy ESIF v ČR, již naznačují méně pozitivní výsledky**, zvláště v případě uhelných regionů.
 - Z hlediska vnímání míry pozitivního přínosu fondů ESIF pro život v ČR je možné identifikovat lepší výsledky spíše na národní než regionální či lokální úrovni. **Pozitivní přínos je respondenty chápán nejvyšší na úrovni celého státu, nižší v daném regionu a nejnižší je přímo vliv na daného respondenta.**
 - Vnímání míry přínosu ESIF je v případě Moravskoslezského kraje je téměř shodná s celorepublikovým průměrem ve všech třech úrovních (tj. přínosy obecně v ČR, v daném regionu a pro respondenta).
 - **V případě Karlovarského a Ústeckého kraje jsou však tyto hodnoty výrazně nižší, a indikují tím i slabou úroveň pozitivních přínosů. V regionu Severozápad je nižší důvěra v transparentnost procesů** spojených s čerpáním ESIF (pouze 18 % v porovnání s celorepublikovým průměrem 21 %).
- Celkově z daného šetření vyplývá, že vnímání míry pozitivních přínosů ESIF je výrazně nižší v Karlovarském i Ústeckém kraji v porovnání s celorepublikovým průměrem, což je dále doprovázeno i nižší důvěrou v transparentní nastavení příslušných procesů. Moravskoslezský kraj naopak vykazuje spíše průměrné nebo jen mírně podprůměrné hodnoty v rámci ČR, a je tudíž v lepší pozici z hlediska posilování absorpční kapacity.

Vyhodnocení ISFC International Sustainable Finance Centre zaměřené na mapování situace přípravy procesu spravedlivé transformace v ČR

Mezinárodní centrum pro udržitelné finance (ISFC) vydalo v posledních dvou letech dvě studie, které se zaměřovaly na problematiku přípravy a implementace procesu spravedlivé transformace v České republice a v různé míře se dotýkaly problematiky absorpční kapacity. První studie ISFC (2021)⁶ byla zaměřena na mapování situace přípravy procesu spravedlivé transformace v ČR. Z této studie vyplývá, že jednotlivé regiony vnímaly problematiku absorpční kapacity jako důležitou a z tohoto důvodu již v průběhu příprav příslušné dokumentace a výchozích analytických podkladů zřídily online platformy pro podávání projektů a poskytování technické podpory. Druhá studie ISFC (2022)⁷ byla svým obsahem přímo zaměřena na problematiku absorpční kapacity obcí, MSP i NNO v Ústeckém kraji. Předně je ve zprávě identifikován výchozí stav klíčových subjektů, tj. MSP, NNO a obce (viz ISFC, 2022, str. 2–3).

⁶ ISFC (2021). Uncertainties and Opportunities for a Just Transition: Mapping Implementation in the Czech Republic. International Sustainable Finance Centre, February 2021.

⁷ ISFC (2022). Od udržitelných investic k spravedlivé transformaci: Případová studie Ústeckého kraje. International Sustainable Finance Centre, Březen 2022.

- **V případě MSP je situace v Ústeckém kraji** odlišná od ostatních regionů ČR, protože je zde registrováno méně MSP na obyvatele, což je důsledkem **dlouhodobě nedostatečné diverzifikace ekonomické struktury** regionu a slabé úrovně inovačních aktivit. Dlouhodobá přítomnost velkých podniků je charakteristickým rysem Ústeckého kraje.
- **Neziskový sektor není v Ústeckém kraji dostatečně rozvinutý.** Právě tento aspekt negativně ovlivňuje potenciál řešení příslušných socioekonomických problémů a sociálně-patologických jevů.
- **Obce v Ústeckém kraji** jsou dle studie ISFC (2022) **značně ovlivněny svou geografickou polohou.** Jedná se o obce v uhelné pánvi přímo ovlivněné transformačními kroky, jejichž socioekonomická úroveň je úzce spjatá s výkonností transformujících se oborů v energetickém sektoru. Naopak jiné obce jsou dotčeny jen nepřímo, např. obce v rekreačních oblastech z hlediska jejich atraktivity ovlivněné image regionu jako celku.

Hlavní poznatky výsledkové evaluace přínosů evropských fondů v Moravskoslezském kraji v programovém období 2014-2020 dle společnosti Ernst & Young (leden 2023)

Společnost Ernst & Young zveřejnila v lednu 2023 svou dílčí studii z Výsledkové evaluace přínosů evropských fondů v Moravskoslezském kraji v programovém období 2014-2020. Tato studie se zaměřila primárně na vyhodnocení přínosů intervencí fondů EU na úrovni Moravskoslezského kraje, který porovnávali s ostatními kraji ČR.

- Dle studie EY (2023) vyplývá, že **Moravskoslezský kraj má velmi dobré dlouhodobé strategické vedení, které zajišťuje správné nastavení trajektorie socioekonomického rozvoje**, posilování růstu a konkurenceschopnosti.
- Kraj umí velmi dobře využívat možností určitých zvýhodnění (např. RESTART či zvýhodnění u kotlíkových dotací), ale zejména vhodným způsobem využívá finančních prostředků z ESIF. Výhodná pro podporu koordinovaného rozvoje je také **„dlouhodobě stabilizovaná politická situace a silní entuziastičtí regionální aktéři.“** (viz EY, 2023, str. 30).
- Právě zmíněné platformy a silný agenturní/institucionální systém regionu dlouhodobě posilují absorpční kapacitu regionu (např. inovační centrum MSIC, PAKT zaměstnanosti a další funkční agentury).
- Na institucionální prostředí regionu navazuje zjištění o **velmi dobře nastavené spolupráci mezi klíčovými aktéry regionu, čímž se dlouhodobě podporuje budování důvěryhodného prostředí** pro jejich vzájemnou kooperaci.
- Zjištění týkající se úrovně čerpání finančních prostředků jsou v zásadě shodná se závěry této zprávy.
- Ve vazbě na absorpční kapacitu však byl zdůrazněn **fenomén administrativní náročnosti a byrokracie** (EY, 2023, str. 173). Tyto aspekty byly ve větším detailu hodnoceny v empirickém výzkumu TA týmu – viz další kapitola této zprávy.

3. VÝSLEDKY EMPIRICKÉHO VÝZKUMU

Stěžejní část této zprávy je zaměřena na vyhodnocení zjištění a poznatků z provedeného empirického výzkumu. V kapitole 4.2 této zprávy jsou vyhodnoceny formou syntézy hlavní poučení k posílení absorpční kapacity malých subjektů v uhelných regionech dle výsledků empirického výzkumu a regionálních workshopů.

Kapitola 3 je členěna podle 5 skupin respondentů v řízených rozhovorech, tj.:

- Odborníci na národní úrovni a zástupců regionů – kapitola 3.1
- Zástupci MAS – kapitola 3.2
- Zástupci příjemců – obce (zpravidla starostové, místostarostové) – kapitola 3.3
- Zástupci příjemců – NNO a školy (základní, střední i vysoké školy) – kapitola 3.4
- Zástupci příjemců – podnikatelská sféra – kapitola 3.5

3.1 Absorpční kapacita z pohledu odborníků na národní úrovni a zástupců regionů

Rozhovory zaměřené na problematiku JTF z pohledu odborníků na národní úrovni a zástupců regionů byly realizovány se zástupci těchto institucí:

- Centrum pro dopravu a energetiku (NNO)
- Předseda SMS ČR v ÚK, starostka obce Dolní Zálezly
- ProFaktum, s.r.o. (expertní poradenská společnost)
- Moravskoslezský kraj (člen komise pro strategický rozvoj kraje, vedoucí oddělení strategického plánování, projektový manažer)
- Karlovarský kraj (vedoucí oddělení sekretariát regionální stálé konference, vedoucí oddělení strategického plánování a regionálního rozvoje)
- SPOV – Spolek pro obnovu venkova (člen předsednictva spolku za ÚK a starosta městyse Brozany nad Ohří)
- Krajská hospodářská komora Ústeckého kraje (1. místopředseda KHK ÚK)

Celkem proběhlo sedm rozhovorů s aktéry této skupiny respondentů.

3.1.1 Vnímání role a významu menších subjektů v transformaci uhelných regionů

Pohled odborníků na národní úrovni a zástupců regionů:

- pro diverzifikaci je důležitá role malých a středních podniků;
- malé projekty jako doplněk velkých komplexních opatření;
- identifikovaný nedostatek v absenci regionální rozvojové agentury v Karlovarském kraji;
- spektrum dotací – různé systémy – často není jasné;
- schopnost realizovat projekty bez podpory – obce (40-80 %), firmy (60-75 %), NNO by bez podpory neudělaly nic.

Pokud jde o vnímání role a významu menších subjektů v transformaci uhelných regionů, respondenti se shodli na jejich významu. V odpovědích na tuto otázku se ale liší podle svého zaměření. Z hlediska dopadů do ekonomik uhelných regionů je **významná role malých a středních podniků pro diverzifikaci jejich ekonomik a v inovačních procesech v krajích**, dále zdůrazňují význam malých projektů jako **doplňku velkých komplexních opatření**. Podle zástupce ÚK jsou malé projekty také důležité z hlediska podpory zaměstnanosti, ale podle jeho názoru v OPST takové projekty chybí, např. projekty vzdělávání pro malé firmy, které jsou nepřím/zprostředkovaně navázané na těžbu nebo pro inovační rozvojové firmy, včetně podpory „drobné“ VaV.

Podle názoru dotazovaných odborníků představují možnosti malých projektů pro obce významnou rozvojovou příležitost, nicméně na jaře 2023 (tj. v době realizace empirického šetření) byly informace o těchto možnostech podpor z FST jen velmi omezené. Ze zkušeností respondentů s obcemi vyplývá, že **velmi důležitou rolí hraje velikost obce a s ní spojená velikost a profesionalita aparátu**. To se negativně projevuje zejména v malých obcích. Ale na druhé straně **existují i malé obce, které tyto procesy zvládají. Dotace jsou pro obce často nepřehledné**, a proto pozitivně hodnotí případné možnosti přehledných a jednoduchých informací o dotačních možnostech. Z důvodu složitosti pravidel a náročnosti administrativy projektů financovaných z EU malé obce preferují spíše krajské nebo národní dotace. Další záležitostí, na kterou respondenti upozorňují, je určitá „pomalost“ obcí spojená s rozhodovacími procesy (jednání zastupitelstva obce).

Pokud se jedná o pohled odborníků na národní úrovni a zástupců regionů na podnikatelský sektor, tak jejich **zkušenosti s malými a středními podniky jsou pozitivní. Podle jejich názoru jsou MSP schopny se rychle přizpůsobit**. Zástupci Karlovarského kraje uvádějí jako důležité služby pro firmy dotační management, konzultace, formální kontroly. Jako **nevýhodu Karlovarského kraje pro implementaci OPST oproti ÚK a MSK zmiňují neexistenci RRA v Karlovarském kraji**.

3.1.2 Potenciální bariéry pro přípravu a realizaci projektů a potřeby jejich financování

Pohled odborníků na národní úrovni a zástupců regionů:

- největším problémem je administrativa;
- menší obce mají nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů;
- časová náročnost přípravy projektových záměrů, kontroly a audit projektů;
- význam dotací byl potvrzen pro všechny typy stakeholderů;
- rostoucí potenciál voucherů.

Na otázku, s jakými komplikacemi a problémy se jednotlivé subjekty nejvíce potýkají při plánování/zavádění aktivit či projektů uvedených v předchozích otázkách mohli respondenti vybírat z několika možností. Jako **nejvýznamnější problém pro obce** vyplynula **administrativa spojená s projektem** a dále problémy týkající se možnosti financování a podpor, **komplikace při zajištění (spolu)financování, s časovou náročností přípravy projektových žádostí** a lhůtami administrace žádostí o podporu. Problém nedostatku kvalifikovaných lidských zdrojů potvrzuje nevhodnou situaci zejména u malých obcí.

Při identifikaci **největších problémů firem** se čtyři respondenti shodli na časové náročnosti přípravy projektových žádostí, z ostatních možností vybrali jako druhou nejvýznamnější „*Lhůty administrace žádostí o podporu*“. Respondenti se shodli na tom, že pro firmy není problémem pochopení pravidel pro přípravu žádostí, problematičtější jsou **kontroly a jejich různorodé výsledky**. V případě **malých firem**, které mají pouze pár zaměstnanců, dochází k nutnosti **využívat služeb poradenství** anebo si veřejnou podporu vzhledem k administrativní a finanční zátěži úplně rozmyslí.

Ve vztahu k **neziskovému sektoru** vyplývá, že NNO mají dle názoru odborníků na národní a regionální úrovni značné zkušenosti s žádostmi o financování a nevnímají tak zásadní problém.

V odpovědích na otázku **významu forem financování pro jednotlivé subjekty se respondenti shodli na dotacích** jako nejvýznamnější formě pro obce (šest respondentů ze sedmi), pro firmy (pět ze sedmi) i pro NNO (čtyři ze sedmi).

- Pro obce respondenti uvedli dále voucher (pět ze sedmi), tři kombinaci úvěr a grant. Pouze dva respondenti se domnívají, že pro obce je vhodný i zvýhodněný úvěr a poradenství, koučing, mentoring. Ostatní formy podpory neuvedl žádný z respondentů.
- Pro podnikatele respondenti dále uvedli jako vhodnou formu podpory kombinaci úvěr a grant (pět respondentů ze sedmi), voucher (čtyři ze sedmi), zvýhodněný úvěr a poradenství, koučing a mentoring (obojí po třech respondentech), záruky (dva respondenti), omezeně pak také přímý kapitálový vstup a rozvojový (rizikový – venture) kapitál.
- Pro NNO, vedle dotací, považují respondenti za vhodnou podporu voucher, zvýhodněný úvěr a poradenství, koučing a mentoring (vždy po dvou respondentech).
- Pokud jde o jednotlivé formy podpory, čtyři respondenti uvádějí **potenciál voucherů**. I když se jedná o novou formu podpory, tak by mohla být přínosná, zejména při přípravě projektů obcí.

3.1.3 Možnosti zlepšení – vzdělávací potřeby, poradenství, projektové záměry 2021+ a doporučení z pohledu odborníků na národní úrovni a zástupců regionů (vč. příkladů dobré praxe)

Pohled odborníků na národní úrovni a zástupců regionů:

- potřeba základních informací o OPST;
- úroveň porozumění celému systému procesu spravedlivé transformace;
- téma spravedlivé transformace je třeba více komunikovat.

Další část rozhovoru s respondenty se zaměřila na potřeby vzdělávání ve vazbě na OPST, ale i obecněji z hlediska přípravy a implementace projektů – hlavní poznatky:

- Dle rozhovorů výrazně vyplývá **potřeba základních informací o samotném OPST**;
- S odstupem pak následují **témata** z oblasti přípravy projektů: Životní prostředí, Vzdělávání a rekvalifikace a Rozvoj podnikání;
- Možná poněkud překvapivě je menší důraz kladen na témata spojená s projektovou přípravou ve smyslu dílčí fáze v projektovém managementu.

V celkových komentářích se vyjádřili celkem čtyři respondenti. Obávají se **porozumění celému systému a vítají všechny osvětové a informační aktivity**. Chápou, že při přípravě projektů „záleží na velikosti subjektů a na jejich konkrétní znalosti. Někteří nebudou mít problém s ničím, jiní se vším.“ **Zástupci KVK vítají celou širší operačních programů a finančních zdrojů, nejen OPST**. V podstatě se **respondenti shodují na dobrém vymezení témat**.

Pokud jde o malé projekty, **respondenti se shodují na významu poradenství pro obce v oblasti metodické podpory** (pět ze sedmi respondentů) a zaměření projektu (čtyři). Pouze dva respondenti uvedli i možnosti financování (dotační, zvýhodněné úvěry, rizikový kapitál atd.). U firem také, podle respondentů je nejvýznamnější metodická podpora (pět respondentů), k poradenství o zaměření projektů s potenciálem podpory a financování (dotační, zvýhodněné úvěry, rizikový kapitál atd.) se přiklonilo shodně po třech respondentech. Zajímavá situace je z hlediska poradenství pro NNO, kdy dominuje metodická podpora (pět respondentů), s odstupem následovaná financováním (tři) a na posledním místě pak poradenství ohledně zaměření projektů (dva respondenti).

Respondenti uvádějí, že podle jejich zkušeností největší zájem o podporu v programovacím období 2021-2027 bude v rámci OPŽP (pět respondentů), OPJAK a IROP (čtyři respondenti), OPTAK, Strategický plán Společné zemědělské politiky 2023-2027 (dříve PRV) a Modernizační fond (pět respondentů). V komentářích pak respondenti uvádějí, že největší potenciál pro obce má IROP a také Modernizační fond s OPŽP. Pro firmy je nejvíce důležitý OPTAK a případně Modernizační fond.

V poslední části rozhovoru byl prostor pro další komentáře respondentů – uvádíme ve stručnosti:

- Zcela chybí zaměření na sociální oblast.
- V rámci OPST byla slíbena jednoduchost.
- Nedostatečné personální zajištění krajů, nedostatečné zapojení malých obcí.
- Mít kapacitu v transformačních agenturách je pro transformaci důležité, ale je potřeba ji dělat systémově a dlouhodobě. Budovat důvěru mezi partnery a schopnost komunikovat.
- Větší koordinace – aby jednotlivé obce nemusely řešit ten stejný problém pořád dokola a po svém.
- Lepší komunikace a informovanost. Obce si nejsou jisté na co a zda vůbec mohou získat peníze.
- Jeden z respondentů ocenil zařazení OPST pod gesci MŽP.
- Využít potenciálu ÚK a KVK vzhledem k jejich blízkosti k Německu, využít jejich industriální charakter, institucionálně a personálně zabezpečit transformaci.
- Téma spravedlivé transformace je potřeba více komunikovat do území. Ti, kteří se v tématu pohybují, se často mylně domnívají, že každý rozumí spravedlivé transformaci. Z konzultací s podnikateli a dalšími subjekty však vyplývá, že tomu tak není.
- Je důležité, aby projekty naplnily celkový záměr transformace.
- Více počítat s časovým hlediskem, návazností různých aktivit.

3.2 Absorpční kapacita z pohledu zástupců MAS

Rozhovory zaměřené na problematiku JTF z pohledu zástupců MAS (zpravidla ředitelé/ředitelky, vedoucí, projektoví manažeři) byly realizovány ve všech třech krajích. Jednalo se o 9 MAS:

- MAS Sokolovsko – Karlovarský kraj
- MAS Krušné Hory – Karlovarský kraj
- MAS Vladař o.p.s. – Karlovarský, Ústecký a Plzeňský (MAS zasahuje na území všech tří krajů)
- MAS Labské Skály – Ústecký kraj
- MAS Cínovecko – Ústecký kraj
- MAS Český sever – Ústecký kraj
- MAS Opavsko (zastupuje i národní síť MAS) – Moravskoslezský kraj
- MAS Jablunkovsko – Moravskoslezský kraj
- MAS Pobeskydí, z. s. – Moravskoslezský kraj

3.2.1 Vnímání transformace a schopnost jednotlivých subjektů připravovat projekty

Pohled zástupců MAS:

- úkolem místní akční skupiny je sdružovat různé aktéry na daném území;
- přidaná hodnota díky informování a spolupráci s obcemi a partnery;
- větší přehled o svém území;
- nejlepší schopnost připravit projekty mají nevládních organizace;
- význam lidských zdrojů, které má žadatel k dispozici.

V první části rozhovoru se respondenti měli vyjádřit k roli a významu MAS v probíhajících transformačních procesech. Z jejich vyjádření vyplývá, že **MAS může být velmi užitečná, pokud existují zdroje a kompetence, a zároveň aktivně působí jako koordinační instituce ve svém vymezeném území.** Podle předsedy sdružení MAS, by měla být **role těchto subjektů v procesu spravedlivé transformace klíčová, což ale v současnosti není.** MAS se zaměřují na programy, které umožňují integraci.

Téma transformace považují respondenti za velmi důležité stejně tak i podporu menších aktérů – např. prostřednictvím poskytování pomoci s tvorbou a podáním projektové žádosti. **MAS počítají s tím, že bude pomáhat obcím a jiným svým členům se žádostmi v rámci tematických výzev,** ale otázkou je pomoc s následnou administrativní péčí o projekty. Z hlediska potenciálu spolupráce subjektů v rámci MAS se specifickým ohledem na potřebu a průběh spravedlivé transformace se zástupci oslovených MAS napříč všemi uhebnými regiony shodli na nedostatečné informovanosti o OPST. Dle regionů pak dále vyplývá:

- **Respondenti z oslovených MAS v KVK** hodnotí spolupráci v rámci jejich MAS velmi pozitivně. Tato činnost se však neváže na spravedlivou transformaci, neboť ta teprve dostává konkrétní podobu. Konkrétní témata dodávají kraji spíše města, malé obce na to nemají dostatečné kapacity.
- **Dle respondentů z oslovených MAS v ÚK** není toto téma zatím dostatečně reflektované, což je ovlivněno i malou informovaností. To může být ovlivněno charakterem území, na kterém se MAS nachází, a činnostmi, které zde převážně probíhají (zemědělství v Poohří versus těžební oblasti).
- **Podle respondentů z oslovených MAS v MSK jsou MAS zatím spíše pozorovatelem.** I když dostaly příležitosti připomínkovat návrhy JTF, další intenzivní spolupráce neprobíhá, což může souviset s nízkým povědomím o OPST. Na druhé straně ale některé obce a podniky spolupracují více, je to různorodé, situaci nelze vnímat černobíle.

Další otázka se zaměřovala na přidanou hodnotu činnosti MAS ve vazbě na spravedlivou transformaci.

- Podle zástupců MAS v KVK sehrávají MAS svou roli v území tím, že **informují a spolupracují s obcemi a partnery na zvolených a potřebných tématech.**
- Podle zástupců MAS v MSK se MAS snaží edukovat, organizují vzdělávací semináře, díky realizovaným projektům výrazně pomáhají měnit prostředí k lepšímu. **MAS mají výhodu v jejich větším přehledu o svém území** (díky blízké komunikaci s obcemi, podnikateli, NNO).
- Podle zástupců MAS v ÚK jsou hlavním problémem nedostatečně vymezené podmínky a pravidla a je tedy otázkou, co vlastně by měly MAS aktérům v území předat, o čem by je měly informovat.

Pokud jde o rozdělení projektů na tvrdé a měkké, **větší problém vidí respondenti ve správném zaměření měkkých projektů.** U tvrdých projektů naopak může být **problémem nutnost další součástí žádosti,** např. Studie proveditelnosti. **Za problémovou považují v některých případech i udržitelnost projektů.** Respondenti by uvítali na jedné straně větší podporu poradenství (financovaného v rámci programů EU), na straně druhé pak zefektivnění žádosti za pomocí využití moderních technologií. Respondenti zdůrazňují význam lidských zdrojů, které má žadatel k dispozici.

3.2.2 Potenciální bariéry pro přípravu a realizaci projektů a potřeby jejich financování

Pohled zástupců MAS:

- obce – velký význam rozsahu lidských zdrojů;
- významná překážka – pro firmy neznalost možností financování;
- pro NNO – časová náročnost přípravy projektu a (spolu)financování;
- převažující preference dotací pro všechny. Zvýhodněné úvěry jsou vhodné i pro firmy. Vouchery – dobrý nápad/přístup, ale zatím bez významnějších zkušeností.

Další část rozhovorů se zaměřila na identifikaci bariér pro přípravu a realizaci projektů podle jednotlivých skupin subjektů, tj. obce, firmy a NNO. Respondenti vybírali z možností předem identifikovaných bariér.

Pokud jde o **obce**, tak z výzkumu vyplývá velký význam lidských zdrojů. Nadpoloviční většinou se také shodli na časové náročnosti přípravy záměrů. Na druhé straně komplikace se zajištěním (spolu)financování identifikoval jako bariéru pouze jeden respondent. V možnosti „Jiné“ mohli respondenti uvést další bariéry; tuto možnost využili čtyři z nich. Podle jejich názoru může být další bariérou odpor proti zaměření dotací (např. vymezení se proti zelené politice), otupělost z přílišné byrokracie, dlouhodobá nepředvídatelnost a často chybějící jednotnost v pravidlech unijních programů implementovaných orgány české veřejné správy.

Pro **firmy** respondenti identifikovali jako nejvýznamnější bariéry neznalost možností financování a opět, stejně jako u obcí, nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů. Na těchto bariérách se shodlo 6 respondentů z devíti. Jako nejméně problémovými oblastmi z rozhovorů vyplynuly komplikace se zajištěním (spolu)financování a problémy s dodavateli. Respondenti uvádějí, že firmy si většinou najímají poradenské společnosti. MAS fungují zejména pro malé podnikatele a drobné zemědělce a pro ně hraje výraznou roli míra spolufinancování.

Pokud se jedná o **NNO**, nejčastěji zmiňovanou bariérou je časová náročnost přípravy projektových žádostí, kterou uvedlo 5 z devíti respondentů, a komplikace se zajištěním (spolu)financování (4 respondenti). V komentářích respondenti znovu zdůraznili problémy se spolufinancováním. Na rozdíl od obcí a firem respondenti uvádějí, že NNO jsou na tom lépe v oblasti lidských zdrojů.

Celkově respondenti upozorňují na problémy spojené s veřejnými zakázkami (administrativní náročnost) a nadměrnou byrokracií, která může odrazovat od podání projektu.

Dle zjištění týkajících se vnímání vhodných forem pro financování a podporu projektových žádostí vyplývá **dominantní preference dotací pro všechny tři typy subjektů**. Druhou nevhodnější formou podpory pro obce je, podle respondentů, voucher. **Pro firmy jsou vhodné také zvýhodněné úvěry, za nimiž pak následují vouchery. U NNO jsou vouchery také možnou formou podpory, ale následují za dotacemi s výrazným odstupem. Vouchery jsou obecně vnímány jako dobrý nápad, nicméně MAS nemají zatím s touto formou žádné zkušenosti.** Z dílčích analýz výsledků empirického šetření vyplývá poněkud překvapivé zjištění, že respondenti nepovažují za dobrou formu podpory firem ani záruky, ani kombinaci úvěr a grant. Toto je způsobeno pravděpodobně tím, že zástupci MAS mají zkušenosti zejména s poskytováním či zprostředkováním dotačních prostředků.

3.2.3 Možnosti zlepšení – vzdělávací potřeby, poradenství, projektové záměry 2021+ a doporučení zástupců MAS (vč. příkladů dobré praxe)

Pohled zástupců MAS:

- nejdůležitější témata školení: obsahová příprava projektu, fáze projektu;
- role a odpovědnosti partnerů, klíčové předpoklady úspěchu;
- jinými slovy, velký důraz na řízení projektu;
- MAS hrají důležitou roli při vytváření sítí v území. Poradenskou/konzultační agendu by měly zajišťovat komerční poradenské společnosti.

Další část rozhovoru s respondenty se zaměřila na potřeby vzdělávání ve vazbě na OPST, ale i obecněji z hlediska přípravy a implementace projektů. Z odpovědí respondentů vyplývají pro ně nejvýznamnějšími **témata pro vzdělávání**: obsahová příprava projektu, projektové fáze, role a zodpovědnosti partnerů, klíčové předpoklady úspěchu; vazba na strategie, dlouhodobý dopad, udržitelnost; životní prostředí a klima, vč. energetiky a zadávání veřejných zakázek. Přestože z rozhovorů vyplynula zatím nedostatečná znalost OPST, tak na potřebě vzdělávání v těchto tématech se shodla menší část respondentů. Lze tudíž shrnout, že z pohledu zástupců MAS je chápán výrazný nedostatek ve znalostech projektového řízení.

Dále byla v rozhovorech věnována pozornost **tématům potřebným pro poradenství** v rámci přípravy malých projektů. Respondenti nevíce reagovali na situaci obcí. Jako nejvýznamnější téma poradenství pro podporu malých projektů v obcích uvedli metodickou pomoc při vyplnění žádosti (6 respondentů), následované tématem „zaměření projektů s potenciálem podpory“. Pro firmy považují za vhodná témata „metodická pomoc při vyplnění žádosti“ a „možnosti financování“. U NNO získalo největší podporu respondentů také téma „zaměření projektů s potenciálem podpory“.

Co se týká **hodnocení činnosti MAS v procesech vzdělávání a poradenství**, tak respondenti se shodli, že MAS hrají významnou roli v území ve zprostředkování informací, vzájemné komunikaci mezi subjekty a jejich síťování. Agendu poradenství by měly poskytovat komerční společnosti, protože MAS na to nemají personální kapacitu. Nicméně často tyto služby (do určité míry) poskytují.

V poslední části rozhovoru byl prostor pro další komentáře respondentů – uvádíme ve stručnosti:

- Bylo by vhodné cca jednou za měsíc informovat o aktuálním stavu v rámci OPST (pro obce, a případně i všechny subjekty), avíza o výzvách, voucherech, časovém plánu apod.;
- Zjednodušit administrativu. Nevymýšlet zbytečné komplikace, zaměřit se na cíl/ vizi programu tak, aby požadavky byly v souladu s cílem a využitím lokálních zdrojů.
- Podpořit lokální spolupráci, která zatím není dostatečná; finance nejsou koncentrovány, aby zajistily podstatný dopad do území.
- Prohloubit zatím omezenou spolupráci krajů s MAS.
- K největším problémům patří lidské zdroje (jejich kapacita a kvalita) – povzbudit kvalifikovanost lidských zdrojů za pomoci vzdělávání.
- Politická reprezentace v ÚK postrádá vizi, dlouhodobé směřování kraje.
- Chybí způsobilost výdajů na síťování uhelných regionů napříč Evropou – sdílení dobré praxe. Ideálně vytvářet společné transformační projekty (neinvestičního charakteru) na nadnárodní úrovni (v oblasti strategického plánování).
- Tlak na rychlé čerpání bude zvýhodňovat větší aktéry, kteří jsou schopni projekty rychleji připravit a zrealizovat. Částečně to tak vyřadí malé subjekty.
- Je potřeba začít připravovat i následnou podporu transformace, neboť není reálné celou transformaci zrealizovat během jednoho programového období.

3.3 Absorpční kapacita z pohledu obcí

Rozhovory byly realizovány se zástupci celkem 15 obcí v Karlovarském, Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Jednalo se o následující obce: Krásné Údolí (KVK), Březová (KVK), Kynšperk nad Ohří (KVK), Rotava (KVK), Josefov (KVK), Heřmanice u Oder (MSK), Bystřice (MSK), Spálov (MSK), Brušperk (MSK), Písečná (MSK), Horní Jiřetín (ÚK), Janská (ÚK), Březno (ÚK), Hora Svaté Kateřiny (ÚK) a Chodouny (ÚK).

3.3.1 Vnímání transformace a schopnost připravovat projekty

Pohled zástupců obcí:

- **Karlovarský kraj** – slabá komunikace z národní úrovně. Nedostatek poradenských firem;
- **Moravskoslezský kraj** – proces transformace – především větších, průmyslových subjektů; nedostatečné personální kapacity; dobrá spolupráce v rámci mikroregionů;
- **Ústecký kraj** – transformační proces významný v územích postižených těžbou uhlí. Nepřímé vlivy - rekvalifikace. Význam MAS a mikroregionů.

S ohledem na heterogenitu obcí napříč jednotlivými kraji ČR, bylo v analýze využito klastrování obcí dle krajů, ve kterém se nacházejí s možností identifikace specifických jednotlivých oblastí.

Karlovarský kraj

Většina respondentů má alespoň základní povědomí o transformačním procesu, nicméně existuje **nízká míra komunikace z národní úrovně ohledně možností zapojení obcí**. Na území většiny oslovených obcí v empirickém šetření není dostatek pracovních příležitostí a jejich obyvatelé jsou tak nuceni dojíždět za prací mimo obec, ve které mají své trvalé bydliště. Častým jevem je zde pendlerství do blízkého Německa (z důvodu vyšších mezd a sociálního zabezpečení). Některé obce čelí problému nedostatku volných bytových jednotek (např. Kynšperk nad Ohří), což následně způsobuje stagnaci růstu počtu obyvatel. Jedním ze souvisejících problémů může být **absence lékařů a základní občanské vybavenosti v regionu**. Respondenti uvedli, že v současné době je pozornost zaměřena na dobudování základní infrastruktury (např. kanalizace, chodníky, rekonstrukce veřejných budov či veřejné osvětlení).

Respondenti uvedli, že v uplynulých letech byly realizovány různé projektové záměry. Jednalo se o investice související s dobudováním základní infrastruktury, modernizací veřejných budov, revitalizací veřejných prostranství až po oblast rozvoje kultury a zlepšování životního prostředí. Většina respondentů uvádí, že v případě tvrdých projektů čerpali převážně z prostředků IROP a SFŽP (projekty menšího i většího rozsahu⁸). Respondenti uvedli, že hodnoty většiny investičních projektů se pohybovaly v řádech jednotek milionů Kč. V posledních letech se do popředí zájmu dostávají projekty zaměřené na komunitní rozvoj (např. budování komunitních center).

Zástupci obcí v Karlovarském kraji shodně uvedli, že v případě projektů realizovaných za finanční podpory z EU, využívají služeb poradenských společností. Shodně uvedli, že administrace krajských dotací není tak složitá ani časově náročná jako administrace projektů financovaných ze zdrojů EU. Dále respondenti uvedli, že **na území Karlovarského kraje není dostatek poradenských společností, které by mohly využívat a využívají tak služeb společností mimo region**. Obecně respondenti poradenské společnosti vítají, ale mají problém najít takovou, která by byla spolehlivá

Moravskoslezský kraj

Respondenti uvedli, že **vnímají proces transformace jako záležitost převážně větších, průmyslových aktérů**⁹. Přestože některé obce mají zpracované projektové fiche, kterými se do transformačního procesu zapojí, nevnímají své postavení jako zásadní. Nutno však podotknout, že v empirickém výzkumu byly zahrnuty malé obce z pohornické krajiny JIH, na jejichž území nejsou velké průmyslové podniky lokalizovány. Respondenti uvedli, že obecně v kraji nemají problém s vysokou nezaměstnaností či nedostatečnou infrastrukturou.

Všichni respondenti uvedli, že mají zkušenosti s předkládáním a realizací projektů financovaných z programů EU¹⁰. Realizovány byly projekty např. na přístavbu či modernizaci budov základního školství¹¹. Dále uvedli využívání dotací k vybudování sportovního zázemí, rozvoji místní komunikace apod. **Největší problém respondenti vnímají v nedostatečných personálních kapacitách**.

Respondenti dále zmiňovali **komplikovanost pravidel a nepřehlednost on-line prostředí** (tj. webových stránek, on-line nástroje pro podávání projektů) **jako hlavní důvod pro využívání poradenských služeb**.¹² Z tohoto důvodu jsou obce nuceny tyto služby outsourcovat. Zkušenosti s poradenskými společnostmi však obce měly pozitivní i negativní. Oslovené obce v Moravskoslezském kraji plánují zejména spolupráci s okolními obcemi v rámci skupení ve formě mikroregionů, jen omezeně budou využívat služeb MAS.

Ústecký kraj

Čtyři z pěti respondentů vnímají výrazný dopad procesu transformace na jejich obec. Jedná se zejména o obce, jejichž území bylo v minulosti dotčeno povrchovou či hlubinnou těžbou uhlí. Dle respondentů půjde zejména o proměnu krajinného rázu a ekonomické základny obce. Uvádějí také nepřímé dopady na obec, např. v kontextu nutné rekvalifikace jejich obyvatel.

⁸ Pozn.: Za malé projekty byly obvykle považovány projekty v hodnotě do 500 tis. Kč.

⁹ Pozn.: Proces transformace jim byl od počátku komunikován jako záležitost velkých, zejména průmyslových podniků, nikoliv obcí.

¹⁰ Pozn.: Respondenti mají zkušenost s realizací 3 a více projektů.

¹¹ Pozn.: V případě investičních projektů do ZŠ se jejich výše pohybovala až do výše 50 mil. Kč.

¹² Pozn.: Respondenti tuto skutečnost vnímají jako hendikep zejména pro malé obce.

Respondenti uvedli, že v uplynulých letech byly realizovány různé projektové záměry. Zmiňují zejména investice v oblasti základní infrastruktury (kanalizace, čistička odpadních vod), dále pak rekonstrukci veřejných budov (obecní úřady, základní školství, komunitní centra), výstavby bytů (i bytů s pečovatelskou službou), oblast životního prostředí (nakládání s bioodpady, rekonstrukce rybníku) či přeshraniční spolupráci.

V případě Ústeckého kraje většina respondentů uvedla, že u projektů realizovaných za finanční podpory z EU, využívají služeb poradenských společností (zejména z důvodu administrativní náročnosti). Přípravu a administraci menších projektů (do 500 tis. Kč, zpravidla krajských) řeší bez poradenských společností, jelikož ceny poradenských společností jsou vysoké a administrativní náročnost není tak zatěžující. Plán využívání služeb MAS a RRA je na stejné úrovni u oslovených obcí.

3.3.2 Potenciální bariéry pro přípravu a realizaci projektů a potřeby jejich financování

Pohled zástupců obcí:

- hlavní překážky – administrativní náročnost; omezený čas mezi vyhlášením výzvy a termínem pro podání žádostí;
- sestavení rozpočtu pro návrh infrastrukturních projektů je v době turbulentního vývoje cen velmi problematické;
- překážky se často objevují v požadavcích na udržitelnost projektů.

V další části rozhovoru bylo zjišťováno vnímání potenciálních bariér v rámci přípravy a realizace projektů. Objem vnímaných bariér se napříč jednotlivými kraji výrazně liší. Přičemž **nejvyšší počet vnímaných bariér uvedli zástupci obcí v Moravskoslezském kraji**. Nejčastěji se jednalo o administrativní náročnost, která je proto více analyzována níže. Respondenti se až na výjimky shodují, že oblast znalosti a orientování se v možnostech financování a podpor nepředstavuje problém.

Nejširší spektrum obtíží v oblasti administrace projektů uvádí zástupci Moravskoslezského kraje, nejnižší naopak zástupci kraje Karlovarského. V případě Karlovarského kraje pak dominuje zejména oblast příloh projektové žádosti, zatímco zástupci obcí Ústeckého kraje se potýkají spíše s finanční stránkou návrhu projektu v rámci sestavení rozpočtu.

V případě dalších komentářů ze strany respondentů se **odpovědi napříč jednotlivými kraji nijak významně neliší. Nejčastěji** zmiňovaná byla zejména **přílišná komplikovanost pravidel a časová náročnost přípravy projektů** (zejména stavebních) v souvislosti s přípravou projektové dokumentace (zejména zdlouhavé a komplikované vyřízení potřebné dokumentace, např. stavební povolení). S ohledem na současnou situaci z pohledu představitelů obcí představuje problémovou oblast i sestavení rozpočtu návrhu projektu, kdy s ohledem na rychlý cenový růst je velmi obtížné správně nacenit projekt, který bude realizován ve výhledu několika měsíců, případně let.

Dalším palčivým tématem byla mezi zástupci obcí **problematika udržitelnosti** v souvislosti s častými zkušenostmi s povinností vrátit část dotace. Respondenti dále uvádějí, že mnohdy jsou jim uděleny sankce za „drobnosti“ spolu s velkým tlakem ze strany ministerstev při kontrolách na místě.

Mezi vypsáním výzvy a uzávěrkou pro podání je zpravidla velmi omezený čas, obce jsou tak nuceny připravovat své projekty tzv. „do šuplíku“. Dále je pak velká prodleva mezi podáním žádosti a jejím vyhodnocením, kdy dlouhá doba zvyšuje náklady projekty. Dalším problémem jsou nedostatečné a kvalifikované personální kapacity, což má značný vliv na prodloužení lhůt.

Dále byla zjišťována **preferance zástupců obcí v oblasti forem pro financování** a podporu jejich záměrů. Většina respondentů shodně uvedla, že nejvíce preferovaným zdrojem podpory jsou dotace. Přestože se velká část respondentů zatím s vouchery setkala pouze sporadicky nebo vůbec, po představení tohoto konceptu se většině respondentů jeví voucher jako vhodná příležitost. Respondenty zaujal zejména voucher na přípravu projektové dokumentace, který se jim jevil potenciálně velmi nápomocný. Přestože preferovanou formou jsou dotace a vouchery, zástupci obcí jsou si vědomi, že jejich objem není nevyčerpatelný a jsou tak nuceni zjišťovat a využívat i další formy financování. Několik respondentů tak uvedlo i možnost využití zvýhodněného úvěru (např. ve spojitosti

s výstavbou kanalizace), nebo pro menší obce na krytí spolufinancování v případě velkých infrastrukturních projektů (uvedena hranice cca 15 mil. Kč).

3.3.3 Možnosti zlepšení – vzdělávací potřeby, poradenství, projektové záměry 2021+ a doporučení zástupců obcí (vč. příkladů dobré praxe)

Pohled zástupců obcí:

- poptávka po školení se regionálně liší;
- nejžádanější oblast školení se týká OPST;
- oblast projektového řízení – zejména v Ústeckém kraji;
- poptávka po poradenství a metodické pomoci při vyplňování žádosti.

V šetření byla zaměřena pozornost také na jednotlivé oblasti, ve kterých by **respondenti uvítali více informací**. Nejvíce preferencí projevili respondenti z Ústeckého kraje, kdy jde zároveň o nejširší spektrum témat, ve kterých by zástupci obcí získali více informací. Úžeji profilovaný je pak zájem respondentů z Moravskoslezského kraje a velmi úzká oblast zájmu je ze strany zástupců obcí v Karlovarském kraji, kdy z celkových 10 vyjádřených preferencí jich 7 spadá do oblasti základního představení OPST.

Nejžádanější oblastí pro vzdělávání byla v době empirického šetření (tj. únor a březen 2023) dle respondentů oblast OPST se zaměřením na představení struktury programu, plánu výzev a základních podmínek spolu s procesem žádosti a povinnými přílohami. Zatímco respondenti v Ústeckém a Karlovarském kraji velmi vítají představení tohoto základního přehledu, zástupci obcí v Moravskoslezském kraji dodávají, že pro ně je představení této oblasti zbytečné. V průběhu prvního pololetí roku 2023 pak takové semináře již standardně probíhaly a zástupci nejen obcí, ale soukromé a neziskové sféry měli možnost se s podmínkami nového programu seznámit.

O oblast vzdělávání v tématech projektové přípravy mají největší zájem respondenti z Ústeckého kraje (celkem 13 projevovaných preferencí), respondenti z Karlovarského a Moravskoslezského kraje o tuto oblast zájem neprojevili. Někteří z respondentů Moravskoslezského kraje uvedli, že tato oblast je především doménou poradenských společností a obce tak nechávají tuto problematiku na nich.

V případě tematických oblastí přípravy projektů byl největší zájem projeven zejména o oblasti životního prostředí a klimatu, včetně energetiky. Dále pak kultury a cestovního ruchu a rozvoje a podnikání. Nejmenší projevený zájem byl ze strany respondentů o oblast vzdělávání a rekvalifikace.

Zástupci obcí se napříč kraji shodli na potřebě poradenství v rámci přípravy malých projektů. Téměř vyrovnané byly odpovědi: zaměření projektů s potenciálem podpory, metodická pomoc při vyplnění žádosti a možnosti financování (dotační, zvýhodněné úvěry, rizikový kapitál atd.).

Zástupci obcí uvedli, že se chystají v rámci programového období 2021-27 čerpat finanční prostředky především z IROP, OPŽP, Strategického plánu SZP, Modernizačního fondu a OPJAK. V řádu jednotek potom z programu Interreg Europe/Danube a Visegradský fond. Pro většinu obcí je však stěžejním IROP a OPŽP. V případě OPŽP jde především o investice do energetických opatření (solární panely, zateplení, přehrady), v případě IROP pak o výstavbu či rekonstrukci veřejných budov (školy, úřady). V případě Modernizačního fondu jsou plánovány investice zejména v rámci komunitní energetiky a pořízení a instalace fotovoltaických elektráren.

Zástupci obcí uvedli, že projektové fiche již mají připravené, ale ještě nejsou zcela rozhodnutí, který z vypsaných dotačních titulů využijí pro jejich financování. Mimo zmíněné fondy některé obce plánují také čerpání finančních prostředků v rámci OPZ+. Obecně **mezi respondenty panuje preference čerpání dotačních titulů vypisovaných kraji před tituly ministerskými a evropskými** (s ohledem na jejich složitost a komunikaci).

V závěru rozhovoru dostali respondenti prostor pro vyjádření dalších poznámek či podnětů. Mezi zástupci obcí panuje shoda na zvýšení tlaku na větší decentralizaci v oblasti poskytování dotací, tj. na úroveň krajů či MAS. Většina zástupců obcí uvedlo dobrou zkušenost s čerpáním krajských dotací a rádi by toto spektrum a objem rozšířili. Dle respondentů se jedná o méně administrativně i finančně zatěžující a jednodušší proces. Dalším palčivým tématem zástupců obcí je udržitelnost

projektů, kdy respondenti vrácení dotací zmiňují již jako běžnou praxi, neboť kontroloři lpějí na detailech. V neposlední řadě respondenti vyjádřili nezbytnost administrativního usnadnění, urychlení rozhodovacího procesu a zvýšení přehlednosti o vypisovaných výzvách (a možnostech financování jejich projektových záměrů).

3.4 Absorpční kapacita z pohledu neziskových organizací a vysokých škol

Rozhovory byly realizovány se zástupci celkem 14 NNO, základních, středních a vysokých škol v Karlovarském, Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Konkrétně se jedná o tyto tři kategorie:

1. NNO ostatní – spolek, nadace/nadační fond, účelové zařízení církví, obecně prospěšná společnost, ústav
2. Školská právnická osoba
3. Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce – výstup pro účely MSK

Rozhovory byly uskutečněny s respondenty následujících institucí z kategorie NNO ostatní: Rovnovážka z. S. (MSK), Institut komunitního rozvoje, z.s. (MSK), KultiVary, z.s. (KVK), Denní centrum Mateřídouška o.p.s. (KVK), Centrum PANT (MSK) a Moravskoslezský Pakt (MSK). Z kategorie školská právnická osoba: Střední průmyslová škola Ostrov (KVK), Střední škola stravování a služeb Karlovy Vary Ostrov (KVK), Základní škola Ostrov (KVK). Z kategorie Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce: ČVUT v Praze pracoviště Děčín (ÚK), Fakulta sociálně ekonomická, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (ÚK), Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (MSK), Ostravská univerzita (MSK), Slezská univerzita v Opavě (MSK).

3.4.1 Vnímání transformace a schopnost připravovat projekty

Pohled zástupců NNO a VŠ:

- nevládní organizace – role při dosahování vyšší flexibility pracovní síly, poskytování rekvalifikací, nových příležitostí. OPST jako potenciální zdroj;
- školské právnické osoby – úloha při poskytování vzdělávání;
- veřejné vysoké školy a výzkumné instituce – vzdělávání, snaha o posílení vědy a výzkumu, dobrý prostor pro talentované lidi.

Ve vazbě na výše uvedené 3 skupiny NNO bylo možné identifikovat jejich specifika, a to s ohledem na potřeby krajů a proces transformace.

NNO ostatní

Většina respondentů z kategorie „NNO ostatní“ se dlouhodobě zaměřuje na vzdělávání. Mezi respondenty je jedna NNO zaměřující se výhradně na sociální péči. Ostatní respondenti se vedle vzdělávání zaměřují ještě na zdraví, rekreaci a kulturu, lidsko-právní témata a rovnoprávnost či na rozvoj obcí. Pět ze šesti respondentů se svými službami působí na regionální úrovni, tři z nich i na národní, jeden i na mezinárodní.

Z pohledu NNO musí kraje dokončit započatý proces transformace (mj. v oblasti trhu práce, což je hlavní doménou jednoho z respondentů), a že ve společnosti není vysoká informovanost o OPST. **NNO svoji roli vnímají v oblasti dosažení vyšší flexibility pracovní síly, poskytování rekvalifikací, nových příležitostí, podpory seberealizace, podpora podnikání, práce se znevýhodněnými, a i v oblasti osvěty o transformačních procesech.** OPST vnímají NNO také jako potenciální zdroj financí pro svoji činnost, **obecně pro NNO platí velká závislost na dotačních programech a vysoká závislost na programových podmínkách.** Běžné je maximálně dvouleté financování projektů, přičemž NNO pak musí opětovně žádat o finanční podporu. Přitom je zřejmé, že některé typy problémů vyžadují delší časové období z hlediska jejich řešení (např. Sociální inkluze, nebo řešení sociálně vyloučených lokalit) – v tomto smyslu mají časově kratší projekty jen operativní povahu a schází jim hlubší koncepční přístup. **Problémem jsou také časové mezery mezi programovými obdobími** (delší období dotačního výpadku je pro některé NNO likvidační). Respondenti NNO v Karlovarském kraji by navíc uvítali zřízení regionální rozvojové agentury.

Školská právnická osoba

Všichni respondenti z kategorie „Školská právnická osoba“ se dlouhodobě zaměřují na vzdělávání. Jedná se o tři respondenty z okruhu základních a středních škol v KVK. Základní škola se zaměřuje i na práci s postiženými dětmi, jejich vzdělávací ale i sociální problémy (malé třídy do 12 dětí, často individuální plány, velmi pestrá výuka propojená s mimoškolními aktivitami), a střední školy zaměřené na gastronomii a technické obory, které svými službami působí na regionální úrovni.

Svou roli v probíhajících transformačních procesech vnímají respondenti především v poskytování výuky. Ve výuce se již objevují i témata spojená s klimatickou změnou, zelenou agendou, elektromobilitou apod. Absolventy označují za potenciál a příležitost pro KVK. Potenciál transformace vnímají zástupci školských právnických osob i v oblasti rekonstrukce vlastních prostorů.

Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce

Respondenti z kategorie „Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce“ shodně uvádějí, že se zaměřují především na vzdělávání, přičemž lze pozorovat i přesah např. Do zdraví, sociální péče nebo ochrany životního prostředí. Jeden z respondentů doplňuje, že univerzita se snaží vnímat region, jeho potřeby a přizpůsobovat svou nabídku regionální poptávce. Důležitá je i tzv. Třetí role univerzity – promlouvat ke všemu potřebnému v regionu. Diskutována jsou i ekonomická, sociální a další témata.

Respondenti z univerzit působí především na regionální úrovni, ale část jejich VaV aktivit je realizována i na národní úrovni. Jeden respondent doplňuje pohled na úzké pojetí problematiky strukturálně postižených krajů na příkladu Ústeckého kraje, který se označuje jako „Ústecký centralismus“ – nejdříve se řeší situace v Ústí nad Labem, až poté v jiných částech regionu. Tato linie ne prospívá komplexnosti procesu transformace.

Respondenti vnímají oblast vzdělávání pro úspěšný proces transformace jako naprosto zásadní faktor a snaží se posilovat oblast vědy a výzkumu v regionu (např. Spolupráce s firmami v rámci projektu OPTAK). Potenciál vidí v doplňkové činnosti, při které využívají svých zkušeností, aby pomohli regionu. **Velké transformační projekty vytvářejí relativně rychle velké změny, ale jsou méně stabilní. Naopak malé projekty jsou proti tomu dlouhodobější a stabilnější. Změna musí přicházet z velké části formou „bottom-up“, přičemž národní a regionální úroveň by měly tyto procesy nastartovat, nikoliv uměle iniciovat. Jako základní předpoklad úspěšné transformace označují respondenti jasná a zřetelná a neměnicí se pravidla daná od začátku.**

3.4.2 Potenciální bariéry pro přípravu a realizaci projektů a potřeby jejich financování

Pohled zástupců NNO, školských právnických osob a VŠ:

- nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů;
- administrativní náročnost – nejasné podmínky pro realizaci projektu, obtížně srozumitelná pravidla pro realizaci projektu;
- univerzity/výzkumné instituce – oblast veřejných zakázek je problematická zejména v oblasti inovativních projektů.

V šetření byly zjišťovány největší problémy a bariéry pro přípravu projektů z pohledu NNO, školských právnických osob a VŠ. **Největší problém spočívá v nedostatku kvalifikovaných lidských zdrojů** napříč všemi třemi skupinami respondentů **a v administrativní náročnosti přípravy projektů**. Problematiku administrativní náročnosti respondenti zastupující NNO poté upřesnili v **nejasnosti podmínek pro realizaci projektů**, což souvisí s **nedostatečně specifikovanými pravidly** u některých výzev (OPZ+). V případě respondentů zastupující školské právnické osoby je opět kritika komplikovanosti, mnohdy velmi obtížné srozumitelnosti pravidel pro realizaci projektů. Rovněž je **nevhodná komunikace ohledně vyhlášení výzev**, neboť o konkrétních výzvách se NNO dozvídají až na poslední chvíli. Tento problém je dále komplikován vyčerpáním NNO jejich běžnou agendou, a proto často nejsou potřebné časové kapacity na přípravu projektů. **Většina NNO uvedla také spolufinancování jako bariéru pro realizaci projektů.**

Představitelé vysokého školství uváděli jako jednu z elementárních bariér **nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů v regionu (např. Programátoři)**. Od toho se také odvíjí charakter připravovaných projektů. Ze strany univerzit je snaha o přípravu takových projektů, které mají

dostatečně kvalifikované lidské zdroje. Oblast veřejných zakázek je dle respondenta problematická zejména v oblasti inovativních projektů. V tomto případě jsou výběrová řízení mnohdy velmi komplikovaná a univerzity jsou nuceny dokládat skutečnosti, které jsou velmi obtížně doložitelné. Dalším **problémem pro technologicky inovativní projekty je nutnost sestavení fixního položkového rozpočtu na několik let dopředu s nízkou mírou flexibility**, což je vzhledem k technologickému pokroku velmi dlouhá doba.

Respondenti vidí možná **řešení v oblasti sdílení know-how, lidí a peněz mezi organizacemi**. Napříč respondenty panuje shoda, kdy **nejpreferovanější formou financování projektů jsou dotace a vouchery**. Ze strany několika NNO a VŠ byl zájem také o oblast poradenství, koučinku a mentoringu.

Zástupci středních škol zvažují externí financování podpory lidských zdrojů. V současnosti dochází k postupné proměně pedagogického sboru a podpora dle respondenta dává velký smysl zejména pro nábor nových pedagogů. Náborový příspěvek představuje motivační prvek, který Karlovarský kraj již nějakou dobu poskytuje pro kantory (realizuje i stipendijní programy pro studenty VŠ).

Zástupci vysokých škol uvádějí, že se plánují zaměřit na podporu mladých vědců prostřednictvím přístupu podpory In-coming a Re-integration (větší pozornost bude zaměřena na In-coming). Zároveň by chtěli docílit větší angažovanosti přichozích postdoktorandských pracovníků v grantech a vědeckých projektech, ze kterých by částečně byli dále financováni. Zatímco další respondent uvádí, že očekává příliv postdoktorandských pracovníků v rámci Re-integration, kteří svůj titul získali v zahraničí, ale jsou české národnosti. Rovněž se plánuje využít podpory na vznik postdoktorandských pozic pro excelentní zahraniční absolventy, zachování nově vzniklých pracovních míst nejméně rok po skončení projektu Global Post-doc. A realizaci vzdělávacích aktivit podporujících rozvoj lidských zdrojů ve vědě, výzkumu a inovacích.

3.4.3 Možnosti zlepšení – vzdělávací potřeby, poradenství, projektové záměry 2021+ a doporučení zástupců NNO a VŠ (vč. Příkladů dobré praxe)

Pohled zástupců NNO a VŠ:

- školení jsou nejvíce preferována nevládními organizacemi;
- "školské právnické osoby" se profilují úžeji;
- zájem o školení je spíše nízký na vysokých školách;
- požadovanou oblastí vzdělávání je OPST (programová struktura);
- oblast přípravy projektů je pro nevládní organizace obzvláště zajímavá.

V šetření byly zjišťovány jednotlivé oblasti, ve kterých by respondenti uvítali více informací. **Nejvíce preferencí pro více informací projevili respondenti z řad „NNO ostatní.“** Jde zároveň o nejširší spektrum témat, ve kterých by zástupci „NNO ostatní“ chtěli získat více informací. Úžeji profilovaný je pak zájem respondentů z kategorie „Školských právnických osob.“ **Zájem o informace ze strany „Veřejných vysokých škol a veřejných výzkumných institucí“ je spíše nízký.**

Žádanou oblastí je dle respondentů oblast OPST se zaměřením na představení struktury programu, plánu výzev a základních podmínek spolu s procesem žádosti a povinnými přílohami. Mezi respondenty panuje zájem o obě uvedené oblasti, přičemž o další informace k procesu žádosti a povinným přílohám projevilo zájem více respondentů (šest), o oblast představení struktury programu, plánu výzev a základních podmínek nebyl zájem takový (čtyři). V této souvislosti je vhodné zmínit, že projekt Technické pomoci, v jehož rámci je sestavena i tato zpráva, se mj. zaměřoval ve své dílčí části vzdělávacích aktivit realizovaných v průběhu května a června 2023 právě na tuto oblast vzdělávání.

Oblast projektové přípravy je zajímavá především pro respondenty z kategorie „NNO ostatní.“ Největší zájem je o oblast „Finanční příprava projektu, rozpočet, harmonogram,“ o kterou projevili zájem tři respondenti plus ještě jeden z kategorie „Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce.“ V případě tematických oblastí přípravy projektů byl zájem pozorován jenom mezi zástupci z kategorie „NNO ostatní“ a byl projevěn zejména o oblasti životního prostředí a klimatu, včetně energetiky, vzdělávání a rekvalifikací, a o oblast rozvoje podnikání. Respondenti z kategorie „Školská právnická

osoba“ doplnili, že školení nepovažují pro školu za relevantní – pokud dělají velký projekt, najímají si firmu, která jim pak poskytuje i projektového manažera.

Poradenství využívají a plánují i nadále využívat především respondenti z kategorií „NNO ostatní“ a „Školská právnická osoba“. Respondenti z kategorie „Veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce“ mají vlastní administrativní aparát a pouze jeden z nich uvedl zájem o poradenství pro zaměření projektů s potenciálem podpory.

Zástupci NNO a VŠ se chystají v rámci programového období 2021-27 čerpat finanční prostředky především z OPJAK (osm respondentů), Erasmus+ (pět respondentů), IROP (tři respondenti), OPZ+ (dva respondenti), CERV (tři respondenti), Interreg Europe/Danube (dva respondenti) a z Fondů EHP a Norska (tři respondenti). Jen v minimálním rozsahu pak budou NNO a VŠ připravovat projekty pro OPŽP, Modernizační fond, Horizont Evropa, Kreativní Evropa a Digitální Evropa. Respondenti z kategorie „Školská právnická osoba“ chtějí využít také OPST – konektivita a odborné učebny.

V oblasti spravedlivé transformace hrají NNO a VŠ významnou roli. **Školské právnické osoby z KVK vnímají potenciál v možnosti přispět k transformaci svými obory. NNO ostatní se chtějí zaměřit na transformaci pracovního trhu, rekvalifikace či na zvyšování flexibility v rámci pracovního trhu** (flexibilita pracovních nabídek, pracovních úvazků, přizpůsobivost podmínkám a požadavkům trhu práce – zvyšování kvalifikace) a podporu pracovníků z uhelného průmyslu (intenzivní kariérový koučink). **Problematické je podle respondentů neustálé přehlížení tématu vyloučených lokalit** (tj. Sociální prevence, terénní služby, intervenční centra a dluhové poradenství apod.).

Významnou roli mají také MAS a poradenské subjekty, které zastávají roli zprostředkovatele pro menší žadatele (hlavně v oblasti poradenství a metodického vedení). Respondenti dají na dobré reference u poradenských subjektů a udržují s nimi dlouhodobá partnerství. V závěru rozhovoru dostali respondenti prostor pro vyjádření **dalších poznámek či podnětů. Shodně uvádějí potřebu systém zjednodušovat, zkracovat dobu vyhodnocování projektů, racionalizovat procesy a předcházet nesmyslným projektům**, které se realizují kvůli tomu, že je zrovna vypsána výzva. Dále by uvítali **lepší informovanost a zodpovídání dotazů včas** (vhodná jsou diskusní fóra pro žadatele).

3.5 Absorpční kapacita z pohledu podnikatelů

Rozhovory byly uskutečněny se 14 respondenty z řad podnikatelů. Podniky sídlí ve strukturálně postižených regionech ČR. Jedná se o podniky 24 VISION a.s. (MSK), CARMAN-WOOD s.r.o. (MSK), Violin Schönbach s.r.o. (KVK), Polypress (KVK), VUHU a.s. (ÚK), Chebská elektrofirma (KVK), SANCHO PANZA, s.r.o. (KVK), MEPAC CZ, s.r.o. (MSK), AGRO-EKO spol. s.r.o. (MSK), K2 atmitec s.r.o. (MSK), HS Project s.r.o. (ÚK), Rowingo s.r.o. (ÚK), EDHANCE s.r.o. (ÚK) a také s jedním podnikatelem z Ústeckého kraje, který vlastní celkem 3 firmy. Respondenti se zabývají širokou škálou činností, od tvorby nástrojů kontroly kvality ve formě strojového vidění pomocí umělé inteligence a neuronových sítí, výkupu a zpracování dřeva (výroba řeziva a produktů z modřínového dříví) a lehkou strojírenskou výrobu, laserové obrábění a gravírování, přes výrobu hudebních nástrojů a dodávky staveb vysokého a nízkého napětí a radiokomunikací, oblasti, zpracování biomasy a bioodpadu a vývoj a provoz ERP systémů. Pro potřeby kvalitativní analýzy nejsou dále podniky nijak klastrovány.

3.5.1 Vnímání transformace a schopnost připravovat projekty

Pohled zástupců podnikatelů:

- specifika interpretace této části výzkumu – většina respondentů zvládla dotace samostatně, pouze 3 respondenti neměli s ESIF žádné zkušenosti;
- význam poradenských společností pro méně zkušené firmy;
- schopnost realizovat projekty závisí na velikosti a stabilitě firem.

Většina z oslovených respondentů z řad podnikatelské sféry měla spíše větší zkušenosti s projekty financovanými z veřejných zdrojů. Sedm respondentů má zkušenost se třemi a více projekty, financovanými z programů EU. Podnikatelé uvádí, že využívali i inovačních voucherů či programu Aplikace výzva IX. Dále uvádějí zkušenosti např. S programy MPO (Progres, Impuls

apod.), poté TAČR či program z MŠMT a také s OPVVV, tak s mezinárodními programy Interreg a Horizon. Někteří respondenti uvádějí zkušenost až s 15-20 projekty, přičemž se jejich rozpočty pohybovaly okolo 40 mil. Kč, u nákupu strojů se jednalo až o 70-80 mil. Kč. Tři respondenti uvádějí zkušenost s 1 až 2 projekty, financovanými z programů EU. Jedná se o zkušenosti s dotací z KVK (voucher průzkum trhu – finanční objem cca 200 tis. Kč) nebo s projektem zaměřeným na vývoj přenosného laserového systému (cca 8 mil. Kč). Další respondent z této skupiny uvádí zkušenost s měkkými projekty, financovanými z ESF. **Tři respondenti uvedli, že nemají žádnou zkušenost s projekty, financovanými z programů EU.** Podnikatele v této skupině odrazuje **přílišná byrokratická zátěž.**

Většina respondentů z řad MSP si zvládla vypořádat dotační agendu samostatně, bez pomoci poradenských společností. Pouze jeden z respondentů uvedl, že využívá poradenských služeb. Rovněž byl využit i mix přístupu k využití odborníků, tj. Najmutí externisty, který pracoval výhradně pro daný podnik. **Neúspěšné podání projektu zaznamenali dva respondenti,** z nichž jeden si připravoval projekt svépomocí a jeden se službami poradenské společnosti. Z provedeného průzkumu vyplývá, že význam poradenských společností je pro stabilní a zkušené firmy nízký, naopak pro méně zkušené firmy bude spíše nezbytnou průvodní agendou k většímu zapojení do přípravy projektů.

Devět respondentů plánuje využít služby financované z jiných zdrojů, což vnímají jako potenciál pro rozvoj vlastních aktivit a know-how. Chtějí využívat např. polygrafického poradenství (školení, semináře, programy i odborné), služeb často zmiňovaného MSIC a jiných grantových agentur. Jiný respondent má zájem o spolupráci na propagaci výsledků transformace. Spolupráce s MAS je ze strany firem nízká z časových i kapacitních důvodů.

3.5.2 Potenciální bariéry pro přípravu a realizaci projektů a potřeby jejich financování z pohledu podnikatelů

Pohled zástupců podnikatelů:

- hlavní překážka – obava z administrativní náročnosti realizace projektu;
- složitý proces vyplňování obsahu projektové žádosti;
- nedostatek lidských zdrojů a jejich nedostatečná kvalifikace ve firmách;
- firmy mají největší zájem o podporu poukázek a dotací. Zájem je také o specifické tematické poradenství, koučink a mentoring.

Zástupci firem identifikovali **mnoho problémových oblastí při přípravě/plánování projektů.** Největší bariérou je obava z administrativní náročnosti realizace projektu. Respondenti kritizují **komplikovaný, neintuitivní systém, časté změny podmínek** řídicím orgánem, **přemíru kontrol administrativního charakteru,** často **nejasně popsané podmínky výzev,** požadavky na historii firmy (resp. zaměření zejména na existující firmy) a **absenci šablonových projektů.** V souvislosti s tímto kritizují i složitý postup vyplnění obsahu projektové žádosti a často složitou komunikaci se zprostředkujícími i řídicími orgány a kritizují také **vysoké požadavky na přílohy projektové žádosti.** Komplikované je také nastavování rozpočtů, předfinancování a kofinancování projektů zapříčiňuje, že **svým nastavením jsou dotace určeny spíše finančně větším a stabilnějším společnostem.** Problematická je také **absence funkčních komunikačních kanálů mezi aktéry v oblasti veřejného financování.**

Mezi respondenty z řad podniků panuje největší zájem o podporu formou voucherů a dotací. Malé podniky dodávají, že tyto dvě formy podpory jsou pro ně často jedinými přípustnými. Na voucherech oceňují nižší závazky spoluúčasti a vyšší flexibilitu. Pět z respondentů projevilo i zájem o zvýhodněné úvěry, přičemž ty chtějí čerpat především na rozsáhlejší projekty, u kterých by měly potíže se spolufinancováním. **Rovněž je zájem u třech zástupců firem o specifické tematické poradenství, koučink a mentoring,** zejména v oblasti komunitní energetiky a úspory energie, a také o přímý kapitálový vstup, přičemž jeden z nich má již v této oblasti připravené projekty (přímý kapitálový vstup nebo rozvojový kapitál). Podnikatelé dodávají i skutečnost, že pro každý druh intervence je potřeba něco jiného a také pro jiné vývojové stadium podniku. Jde například o hledisko

o rizikovosti projektu (nejdříve poradenství, pak podle rizika projektu nasazovat ve stupních další zdroje financování) či o hledisko konkurenceschopnosti podniku.

Externí financování uvedených typů menších projektů (voucher pro rozvoj podnikání, digitální voucher, inovační voucher) zvažuje využít většina respondentů. Systém pro podávání žádostí o vouchery podniky označují za vyhovující. Je dle nich poměrně snadný a nepřináší zbytečné komplikace. Jeden z respondentů kritizuje skutečnost, že se vouchery vymýšlely pro všechny strukturálně postižené regiony ČR zároveň, a není tak možné reflektovat individuální potřeby jednotlivých krajů. Další doplňuje, že je u těchto voucherů velký potenciál pro rozvoj spolupráce mezi akademiky a firmami. Byla by však vhodná přítomnost nějaké platformy, v jejímž rámci se budou jednotliví aktéři potkávat. Zároveň by bylo vhodné centralizovat na jednom místě informace o tom, co se na vysokých školách realizuje a s jakým typem vybavení (včetně kontaktních informací na vysoké školy a výzkumná centra). V nastavení podpory formou voucherů chybí podpora expanze na zahraniční trhy.

3.5.3 Možnosti zlepšení – vzdělávací potřeby, poradenství, projektové záměry 2021+ a doporučení podnikatelů (vč. příkladů dobré praxe)

Pohled zástupců podnikatelů:

- zájem o informace o struktuře OPST;
- firmy mají největší zájem o školení v oblasti přípravy projektů;
- méně zkušené firmy uvítají metodickou pomoc;
- tematické oblasti – největší zájem je o informace o vzdělávání a rekvalifikaci a o téma „do not significant harm“ (DNSH) neboli „významně nepoškozovat“.

V šetření byly zjišťovány jednotlivé oblasti, ve kterých by respondenti z řad podniků uvítali více informací. V oblasti OPST je **zájem o informace ke struktuře programu, plánu výzev a základním podmínkám OPST**. Mezi zástupci podniků panuje **největší zájem o více informací v oblasti projektové přípravy** (obsahová příprava projektu, projektové fáze, role a zodpovědnosti partnerů, klíčové předpoklady úspěchu). V obdobném rozsahu je zájem o oblast managementu a administrativy projektů v realizační fázi. Jeden z respondentů doplňuje, že **pravidla nejsou u nových výzev dostatečně specifikovaná**, což vede k subjektivnímu pochopení. Obecně celá **projektová příprava obnáší identifikaci finančních nástrojů a schopnost orientovat se v programech** – je tudíž nezbytný obecný mentoring k nastavení plánu a vhodných finančních nástrojů. Mezi **tematickými oblastmi přípravy projektů** je největší **zájem o informace ke vzdělávání a rekvalifikacím**. Tři respondenti projevíli zájem o „Do Not Significant Harm“ ze specifických technických oblastí.

V rámci přípravy malých projektů by **firmy s menšími zkušenostmi s dotačními prostředky uvítaly poradenství v oblasti zaměření projektů s potenciálem podpory, metodickou pomoc při vyplnění žádosti a konzultace možnosti financování** (dotační, zvýhodněné úvěry, rizikový kapitál atd.). Větší a stabilnější firmy nemají s malými projekty a jejich přípravou žádné problémy. Někteří **respondenti uvedli své negativní zkušenosti s poradenskými společnostmi**, kdy další spolupráci se úplně nebrání, ale při hledání vhodné poradenské firmy by dali **důraz na reference**.

Firmy mají různé plány na možné získávání finančních prostředků EU v novém programovém období 2021–2027. **Největší zájem mají o finanční prostředky z OPTAK** a také o finance z Modernizačního fondu. Další uvedené programy (LIFE, Horizont Evropa, Kreativní Evropa, Digitální Evropa, Erasmus+, Inovační fond) zajímají podnikatele okrajově. **Obecně mají podniky zájem dotační podporu využít i přes návazná vysoká rizika** – veřejné zakázky, nízká podpora poskytovatele dotace, rizika spojená s vrácením prostředků, výzkumná rizika a jejich aplikace v programech apod.

4. SYNTÉZA POZNATKŮ A PONAUCENÍ K ABSORPČNÍ KAPACITĚ

4.1 Dosavadní zkušenosti s absorpční kapacitou ESIF v uhelných regionech

Hlavní zjištění dle analýzy dat čerpání ESIF v období 2014–2020

Dosavadní zkušenosti s absorpční kapacitou byly hodnoceny v této zprávě nejdříve dle dat čerpání finančních prostředků ESIF v programovém období 2014–2020. Z hlediska objemu finančních prostředků byly v uhelných regionech nejvýznamnější OPPIK a IROP, výrazně menší podíl pak měl OPŽP. Největší pravděpodobnost úspěchu při získání dotace měli žadatelé v IROP, v jehož rámci bylo přiděleno téměř 70 % z celkového objemu požadovaných prostředků v projektových žádostech (naopak v případě OPPIK a OPŽP to bylo 40 %). Ve všech 3 analyzovaných operačních programech (OPPIK, OPŽP, IROP) se vždy potvrdily výrazné rozdíly v průměrné velikosti rozpočtů realizovaných projektů. Projekty s nejnižšími rozpočty byly realizovány v Karlovarském kraji, naopak finančně nejrozsáhlejší byly realizovány projekty v Moravskoslezském kraji.

V absolutních finančních částkách vždy dominoval Moravskoslezský kraj, což odpovídá velikosti tohoto kraje. V případě přepočtených hodnot na obyvatele (tj. intenzita podpory) **výsledky OPPIK rovněž ukázaly** dominantní pozici Moravskoslezského kraje v porovnání s Karlovarským a Ústeckým krajem. Nicméně Karlovarský kraj vykazuje větší intenzitu čerpání finančních prostředků než Ústecký kraj. Z detailnějšího územního pohledu na úrovni obcí však jednoznačně vyplývá význam měst, konurbací a obecně urbánních celků, ve kterých je intenzita čerpání finančních prostředků výrazně větší v porovnání s periferními oblastmi. Jedná se zejména o urbánní osy v Ústeckém i Moravskoslezském kraji, které se vyznačovaly na úrovni obcí s vysokou intenzitou podpory z OPPIK (urbanizovaný pás Podkrušnohoří a dále Ostravsko a Frýdecko-Místecko v Moravskoslezském kraji). V celkových relacích za jednotlivé uhelné regiony lze konstatovat, že v tématice podnikání a inovací prokazuje Moravskoslezský kraj větší rozsah své absorpční kapacity, naopak velmi slabá úroveň se jeví v Ústeckém kraji, který má velmi slabou absorpční kapacitu v podnikání mimo urbanizované lokality.

V případě OPŽP byl stejný převis poptávky po finančních prostředcích jako u OPPIK, i když je nutné podotknout, že v Karlovarském kraji byla úspěšnost podaných žádostí větší v porovnání s Ústeckým a Moravskoslezským krajem. V případě přepočtených hodnot na obyvatele se na úrovni SO ORP prokázala lepší absorpční kapacita v Moravskoslezském kraji, a naopak v Ústeckém i Karlovarském kraji existují i bílá místa na úrovni SO ORP, která nebyla v programovém období téměř pokryta dostupnými dotačními prostředky.

V případě IROP byla úspěšnost podávaných projektů výrazně vyšší v porovnání s jinými operačními programy. Ve všech třech uhelných regionech bylo shodně přiděleno cca 70 % finančních prostředků v poměru k celkovému objemu požadovaných financí. Jen nepatrně lépe vychází v případě IROP Karlovarský kraj, který vykázal 73% získaných finančních prostředků.

Souhrnná analýza čerpání IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV za období 2014–2020 v uhelných regionech ČR také prokázala výrazně větší absorpční kapacitu Moravskoslezského kraje, středně výhodnou pozici Karlovarského kraje a spíše nevýhodné postavení Ústeckého kraje. V Moravskoslezském i Karlovarském kraji byla vyšší míra schválených prostředků, resp. větší úspěšnost žadatelů v porovnání s Ústeckým krajem. Jedním z důvodů horší pozice Ústeckého kraje je větší podíl malých obcí v porovnání s Karlovarským a Moravskoslezským krajem, kdy např. ve velikostní kategorii 200 až 999 obyvatel je ve všech třech krajích celkem 401 obcí, z nichž 204 se nachází v Ústeckém kraji. Tato velikostní úroveň obcí je obecně problematická z hlediska kapacity lidských i finančních zdrojů nutných pro zajištění řízení projektů většího rozsahu.

Z hlediska právní formy žadatelů na úrovni SO ORP za IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV se ve všech uhelných regionech prokázaly v podstatě shodné výsledky. Nejúspěšnější jsou v podávání žádostí v neziskové organizace, které jsou však na dotačních prostředcích přímo závislé a na druhém místě jsou podniky. Naopak obce a veřejný sektor vykazují nejnižší úroveň v počtu schválených projektů v přepočtu na obyvatele, což je dáno jejich větším finančním rozsahem (např. infrastruktura). Neziskové organizace podávají zpravidla větší počty projektů v menším rozsahu.

Souhrnná analýza čerpání IROP, OPD, OPŽP, OPPIK, OPVVV za celou ČR dle SO ORP neprokázala v případě přepočteného objemu čerpaných prostředků výrazně horší pozici uhelných regionů v porovnání s ostatními kraji v ČR. Naopak nízký počet schválených projektových žádostí opět

vyplýval v území podkrušnohorského gradientu. Z toho lze odvodit nízkou schopnost aktérů Karlovarského i Ústeckého kraje připravovat kvalitní a v konečném výsledku úspěšné projektové záměry.

V případě porovnání situace mezi jednotlivými kraji v ČR u celkové finanční alokace projektů na obyvatele byla nejvyšší úspěšnost podaných žádostí (tzn. schválené podané žádosti) v Kraji Vysočina, naopak nejnižší v Ústeckém kraji. Karlovarský kraj vykázal také spíše nižší hodnoty. Pokud se souhrnně sečte objem všech podaných žádostí, tak v mezikrajském srovnání vychází Moravskoslezský kraj spíše celorepublikový průměr, naopak Karlovarský a Ústecký region vykazují nižší hodnoty. Toto dokládá nižší absorpční kapacitu subjektů v regionu soudržnosti Severozápad.

Z provedené analýzy monitorovacích dat k dosavadnímu čerpání ESIF jednoznačně vyplývá jedno **klíčové zjištění ve vazbě na implementaci JTF**. Ústecký kraj má evidentně nejhorší výchozí potenciál celkové absorpční kapacity pro čerpání veřejných prostředků. V těsném závěsu se v řadě dílčích ukazatelů projevilo i horší postavení Karlovarského kraje, který představuje nejmenší kraj v České republice a tomu odpovídá i velikostní rozsah realizovaných projektů, které jsou v mezikrajském porovnání nejmenší. Naopak Moravskoslezský kraj vychází jako úspěšnější ve statistikách dosavadního čerpání finančních prostředků ESIF. Jedná se tudíž o důležité riziko předpokládající možné nižší zapojení menších subjektů do tematických výzev OPST. Ovlivňující faktory a širší souvislosti jsou formou syntézy shrnuty v dalších částech této kapitoly.

Hlavní poučení (learning lessons) k faktorům absorpční kapacity v uhelných regionech dle dosavadních analýz a evaluací

S ohledem na cíle této zprávy byly v publikovány tři studie/výzkumy, které se zaměřily na dílčí problémy ve vybraných uhelných regionech. Jednalo se o:

1) Průzkum agentury STEM/MARK (2021) ohledně vnímání přínosů fondů ESIF

Z výsledků mediálního průzkumu agentury STEM/MARK (2021) **ohledně vnímání přínosů fondů ESIF vyplynulo, že Karlovarský i Ústecký kraj vykazovaly výrazně nižší hodnoty v jejich vnímání v porovnání s celorepublikovým průměrem**, který byl vyšší. Na vyšší úrovni byly také hodnoty vnímání přínosů ESIF i za Moravskoslezský kraj. Jedním z důvodů nevhodné pozice Ústeckého a Karlovarského kraje je **obecně nízká důvěra v transparentnost procesů v regionu Severozápad** v rámci čerpání fondů ESIF. Pro úspěšnost implementace OPST se jedná o zásadní poznatek, protože instituce zajišťující proces financování musí mít co nejvyšší možnou důvěru nejen u obyvatel obecně, ale také u potenciálních žadatelů a příjemců. Tento předpoklad je zajištěn centrálním řízením OPST, kdy řídicím orgánem je Ministerstvo životního prostředí.

2) Studie ISFC (2022) zaměřená na absorpční kapacitu pouze v Ústeckém kraji

Přímo na mapování problémů spojených s absorpční kapacitou se zaměřila studie ISFC (2022), která indikovala specifika jednotlivých aktérů:

- V případě MSP je Ústecký kraj charakteristický nedostatečnou diverzifikací ekonomické struktury a slabou úrovní inovačních aktivit.
- Rovněž i neziskový sektor není dostatečně rozvinutý, což negativně ovlivňuje možnosti řešení socioekonomických problémů a sociálně-patologických jevů, které jsou na lokální i mikroregionální úrovni v tomto kraji typické (např. relativní chudoba domácností v regionu, vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných, nadprůměrná kriminalita, vysoký podíl osobních dluhů a podílů osob v exekuci).
- Obce v Ústeckém kraji jsou dle studie ISFC (2022) značně ovlivněny svou geografickou polohou, z nichž některé jsou přímo ovlivněny transformačními kroky (tj. obce v uhelné pánvi) nebo jen nepřímo (např. obce v rekreačních oblastech). Navíc do dolů mohou dojíždět i obyvatelé ze vzdálenějších obcí, a proto ten nepřímý vliv může být i skrze dojížděkovost do zaměstnání.

Kontext možností pro posílení absorpční kapacity byl v této studii představen na okruhu problému úrovně informovanosti a úrovně připravenosti subjektů k realizaci projektů. V případě informovanosti o ESIF vyplývala lepší pozice NNO a obcí v porovnání s podnikatelskou sférou, jejíž zástupci sledují dotační možnosti jen velmi málo a často mezi nimi převládá vyšší nedůvěra v celý systém dotačního prostředí. Toto zjištění je plně v souladu s poznatky agentury STEM/MARK (2021). Z hlediska připravenosti subjektů k realizaci projektů byla identifikována

největší míra v případě NNO, které jsou však fakticky na těchto prostředcích přímo závislé. Teoreticky dobrou připravenost k realizaci projektů mají i obce, které však nemusí mít vždy v zásobníku projektů připravené akce k realizaci, které by byly plně v souladu s cíli dotačních titulů. V případě MSP pak záleží, jak jsou pragmatické ve svém strategickém rozhodování a jejich schopnosti se přizpůsobit k nastaveným podmínkám dotačních titulů a akceptovat standardní administrativní zátěž s tím spojenou.

3) Studie EY (2023) zaměřená na hodnocení čerpání ESIF v Moravskoslezském kraji

Která kromě velkého množství statistických analýz identifikovala význam institucionálního a strategického prostředí, ve kterém se dotační prostředky realizují. Konkrétně se jednalo o Moravskoslezský kraj, který je již dlouhodobě na dobré trajektorii socioekonomického rozvoje. Mezi hlavní důvody patří zejména velmi dobré dlouhodobé strategické vedení regionu, stabilizované politická situace, funkční platformy a silný agenturní/institucionální systém regionu, který dlouhodobě posiluje absorpční kapacitu regionu. Zcela zásadní jsou i měkké prvky strategického řízení, tj. entuziasmus klíčových aktérů a dobře nastavené formy spolupráce mezi klíčovými aktéry regionu, čímž se dlouhodobě podporuje budování důvěryhodného prostředí. Toto jsou zásadní rozdíly mezi Moravskoslezským krajem a situací v Karlovarském i Ústeckém kraji.

Ze všech tří výše uvedených studií vyplývají některé **klíčové poznatky pro další podporu implementace JTF v České republice**. Důležitá je zejména o stabilita a robustnost institucionálního prostředí na regionální úrovni, které musí být pro obyvatele a zejména klíčové stakeholdery v regionu co nejvíce důvěryhodné (STEM/MARK, 2021). Na příkladu Moravskoslezského kraje pak byl potvrzen význam dlouhodobého přístupu ve strategickém rozvoji i dostatečné míry zainteresovanosti relevantních subjektů (EY, 2023). V případě Ústeckého kraje pak vyplynuly některé specifické bariéry pro implementaci JTF (viz širší okruh socioekonomických problémů), které budou vyžadovat i nadále značné úsilí v transformačním procesu (ISFC, 2022).

4.2 Hlavní poučení k posílení absorpční kapacity malých subjektů v uhelných regionech dle výsledků empirického výzkumu a regionálních workshopů

Potvrzení logických limitů pro absorpční kapacitu menších subjektů

V uskutečněném empirickém výzkumu byly potvrzeny některé obecné a logické předpoklady, které zdůrazňují nejen experti, ale také potenciální žadatelé z řad obcí, NNO a podniků. Lepší připravenost pro realizaci projektů financovaných z ESIF prokazují větší a finančně stabilnější subjekty, které jsou schopné si zajistit nejen prostředky na spolufinancování či předfinancování, ale zejména mají potřebný administrativní aparát pro přípravu a zajištění realizace administrativně náročných projektů.

Naopak v případě menších subjektů bylo identifikováno široké spektrum potenciálních bariér (viz dále), které se řeší odlišně v různých regionech. Z toho následně vyplývá i různorodý kontext pro absorpční kapacitu. Menší subjekty potřebují značnou podporu ve formě poradenství, které využívají v různých formách. Podle provedeného empirického výzkumu vyplynulo, že pro podporu přípravy malých projektů, resp. podporu menších subjektů v přípravě jejich projektů jsou často velmi důležité zmíněné MAS či kanceláře příslušných mikroregionů. Míra aktivity MAS a mikroregionů je v ČR sice různorodá, nicméně bylo potvrzeno ze strany respondentů, že hrají významnou úlohu v podpoře malých subjektů v rámci absorpční kapacity regionů, mají zpravidla i lepší přehled o daném území a jednotlivých klíčových aktérech na lokální úrovni. V případě mikroregionů byl identifikován jejich velký význam v Moravskoslezském kraji, naopak v Ústeckém kraji jsou důležitější MAS, a v případě Karlovarského kraje je míra aktivity MAS a mikroregionů téměř shodná (obdobná). Zástupci MAS však identifikovali v době empirického šetření (tj. v únoru a březnu 2023) velmi nízkou míru informovanosti ve vazbě na přípravu procesu transformace jednotlivých uhelných regionů. Je tudíž žádoucí dlouhodobě posilovat informační toky směrem k této úrovni aktérů působících na mikroregionální úrovni.

Pro specifická témata jsou částečně rovněž využívány poradenské společnosti (agentury, poradenské společnosti, experti na volné noze), se kterými jsou však různorodé zkušenosti na úrovni jednotlivých žadatelů i příjemců. Toto zjištění bylo potvrzeno i v rámci regionálních workshopů uskutečněných v průběhu června 2023.

Absorpční kapacita menších subjektů z pohledu cílů transformace uhelných regionů

Absorpční kapacitu menších subjektů ve vazbě na cíle transformace v uhelných regionech je rovněž nezbytné vyhodnotit z **hlediska vnímání role jednotlivých subjektů v těchto procesech.**

V případě obcí je situace odlišná mezi jednotlivými uhelnými kraji.

- **V Karlovarském kraji** pociťují zástupci obcí dlouhodobé socioekonomické problémy ve svém rozvoji, a zároveň deklarovali, že mají základní povědomí o transformačním procesu. Přesto identifikovali nízkou míru komunikace ohledně možností zapojení obcí do těchto procesů.
- **V Ústeckém kraji** pociťují obce dopady transformace velmi citelně zejména pokud jsou v blízkosti území, které bylo v minulosti dotčeno povrchovou či hlubinnou těžbou uhlí. V tomto regionu je proto upřena pozornost zejména na tvrdé projekty v oblasti základní infrastruktury (kanalizace, čistička odpadních vod), dále pak rekonstrukce veřejných budov (obecní úřady, základní školství, komunitní centra), výstavby bytů (i bytů s pečovatelskou službou), oblast životního prostředí (nakládání s bioodpady, rekonstrukce rybníku) či přeshraniční spolupráci. Fakticky se tak jedná o vnímání role obce při infrastrukturní revitalizaci území.
- **V Moravskoslezském kraji** vnímají oslovené obce (část pohornické krajiny JIH) proces transformace jako záležitost převážně větších průmyslových aktérů a často své postavení nevnímají jako zásadní. Svou roli pak vnímají zejména ve stabilizaci místního socioekonomického rozvoje a nutnosti modernizace občanské vybavenosti i základní infrastruktury. Z hlediska tzv. mrtvé váhy (tj. procentní míra pravděpodobnosti realizace projektového záměru i bez dotační podpory) by menší obce byly schopny realizovat pouze menší projekty s delším časovým odstupem. Projekty většího rozsahu by realizovaly jen v krajních případech, kdy by realizace dané investice měla zcela zásadní charakter pro fungování obce (např. řešení havarijního stavu obecní budovy). Dotační prostředky pro investice jsou tudíž velmi zásadní formou financování, naopak komerční úvěry jsou vnímány jako krajní forma řešení financování investic.

V rámci regionálních workshopů dále vyplynulo, že pro menší obce je 3. pilíř Mechanismu spravedlivé transformace fakticky nedostupný, protože NRB v něm poskytuje např. rámcové úvěry s dotací, jejichž investiční náklady by měly být v rozmezí 100 až 600 mil. Kč. Pro malé obce je minimální limit takových investičních nákladů pro zvýhodněné úvěry stále příliš vysoký, a proto jsou menší obce fakticky i nadále závislé na dotačních prostředcích. Přitom NRB poskytuje také „úvěry z Regionálního rozvojového fondu“, které jsou určeny pro všechny obce v ČR s výjimkou Hl. m. Prahy a statutárních měst. V tomto schématu jsou dostupné úvěry do 30 mil. Kč a lze je kombinovat s dotacemi (možnost předčasného splacení dotací). Jinými slovy možnosti existují i pro menší obce, ale bude nezbytné je více komunikovat směrem k menším žadatelům.

V některých případech investic lze zvažovat kooperaci obcí v rámci mikroregionů, nicméně řada investičních potřeb obcí má jen omezený nadmístní význam (tj. efekty určené jen pro danou lokalitu). Roztříštěnost sídelní struktury České republiky, tak představuje i nadále dlouhodobou bariéru ve financování menších obcí. Je tudíž vhodné v komunikačních aktivitách podporovat i problematiku možností kooperace obcí ve vybraných lokálních problémech socioekonomického rozvoje, které mohou mít i nadmístní význam (přesah).

Obecně je povědomí o možnostech finančních nástrojů zatím omezené, přičemž pro zvýšení zájmu větších obcí a měst v České republice o tyto formy financování by přispěly návodné interaktivní tabulky příkladů. Tyto tabulky by mohly modelovat příklady možné úspory ve financování investic, pokud by se porovnály nejen náklady na předfinancování dotací vs. úvěry, ale také vliv inflace v daném období. Pro rozhodovací sféru na místní úrovni by tyto nástroje publicity měly velmi silný vliv a dopad.

Role NNO v transformačních procesech spočívá zejména v dosažení vyšší flexibility pracovní síly, poskytování rekvalifikací, nových příležitostí, podpory seberealizace, podpora podnikání, práce se znevýhodněnými osobami, a i také v oblasti osvěty o transformačních procesech. Dále vyplynulo:

- OPST vnímají NNO jako potenciální zdroj financí pro svoji činnost. Obdobně pak vnímají svou roli i školská zařízení ve vazbě na posilování kvalifikační úrovně v daném regionu.
- Univerzity však nemají dostatečně využitý svůj potenciál z hlediska aplikovaně orientovaných projektů. S ohledem na jejich silnou pozici v oblasti projektového managementu není pro tyto instituce problém připravovat příslušné projekty, nicméně chybí potřebné formy kooperace na regionální úrovni, jejichž prostřednictvím by se posilovaly transformační prvky socioekonomického rozvoje i s dalšími aktéry (podniky, NNO, obce).

- Z hlediska mrtvé váhy nejsou NNO v podstatě schopny dlouhodobě fungovat bez dotačních prostředků. V rámci regionálních workshopů bylo zdůrazněno, že pro realizaci projektů s úvěrovým financováním je potřeba dlouhodobě vytvářet zisk, který není pro NNO hlavním cílem v jejich činnosti.

Zástupci menších podniků vnímají širší procesy transformace v daném regionu jen velmi omezeně. Dále vyplynulo:

- Zpravidla se jedná o pragmaticky uvažující osoby, které řeší běžnou agendu daného podniku a příslušného provozu, přičemž širší aspekty rozvoje jsou chápány jen omezeně.
- Na druhou stranu středně velké firmy jsou velmi aktivní v tématech přípravy projektů financovaných z ESIF a velmi cíleně se připravují na příslušné výzvy.
- Komplikovaná je pro ně přílišná byrokratická zátěž. Mrtvá váha projektových záměrů u podnikatelů je velmi různorodá v návaznosti na míře posilování konkurenceschopnosti firem. Pokud se jedná o zásadní investice posilující pozici firmy na trhu, tak mrtvá váha je 80-100 %, což ale souvisí s finanční silou dané firmy. Menší firmy vykázaly v šetření výrazně nižší mrtvou váhu na úrovni 30-50 %.

Hlavní bariéry ovlivňující absorpční kapacitu menších subjektů

Respondenti identifikovali mnoho problémových oblastí při přípravě/plánování projektů. S ohledem na dlouhodobý fenomén problematiky vysoké administrativní náročnosti projektů sestavil TA tým přehled detailnějších parametrů této problematiky v jednotlivých dotaznících pro respondenty, aby bylo možné tuto problematiku více specifikovat a zejména lépe stanovit možnosti řešení. **V provedeném výzkumu se administrativní náročnost potvrdila jako průřezový problém zejména u menších subjektů bez větších možností zajistit si tuto agendu vlastními silami – je možné uvést následující dílčí problémy:**

- časová náročnost přípravy záměrů i obava z administrativní náročnosti realizace projektu, se kterou se respondenti, mající zkušenost s realizací projektů, často potýkali.
- vyplnění obsahu projektové žádosti, požadavků na přílohy projektové žádosti, sestavení rozpočtu návrhu projektu;
- přílišná komplikovanost pravidel (mj. časté změny podmínek);
- komplikovaný, neintuitivní systém;
- přemíra kontrol administrativního charakteru;
- oblast veřejných zakázek je problematické zejména v oblasti inovativních projektů (tj. nutnost sestavení fixního položkového rozpočtu na několik let dopředu s nízkou mírou flexibility, což je vzhledem k technologickému pokroku velmi dlouhá doba);
- lhůty administrace žádostí o podporu jsou dle respondentů také problematické, což někteří podpořili i dalším komentářem (nevhodná komunikace ohledně vyhlásování výzev).

Administrativní náročnost je zpravidla navázána na nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů u menších žadatelů. V takovém případě se však spouští celý řetězec návazných problémů, kdy nedostatečné lidské zdroje u daného žadatele zapříčiňují také nízké povědomí o detailech jednotlivých možnostech pro financování, na což navazuje nízká nebo žádná aktivita v podávání možných projektových záměrů, což vyúsťuje ve slabé zkušenosti s projektovým managementem (sestavování žádostí, rozpočtu projektu, průběžné monitorovací zprávy apod.). Z tohoto důvodu je extrémně důležitá sféra poradenství, která se zpravidla realizuje skrze MAS nebo poradenské společnosti. V případě NNO však problém s nedostatkem kvalifikovaných lidských zdrojů není tak zásadní jako u firem nebo menších obcí. Mají zpravidla dobré povědomí o dotačních možnostech, nicméně se potýkají s finančními bariérami při financování vlastních zaměstnanců, protože často u nich převažuje role dobrovolnické báze v jejich činnostech.

V rámci regionálních workshopů byla rovněž potvrzena diskutována problematika nekoherence a nekonzistence v nastaveném systému kontrol v operačních programech. Menší subjekty v této souvislosti tíží velká nejistota v situacích, kdy v průběžných kontrolách je ze strany řídicích orgánů potvrzeno, že je vše v pořádku. Nicméně po ukončení realizace projektů se často stávalo, že po kontrole jiných orgánů státní správy (např. Auditní orgán Ministerstva financí, finanční úřady), bylo shledáno určité pochybení. Tento prvek v implementačním systému často odrazuje menší subjekty k přípravě a realizaci dotačních projektů.

Samostatnou kapitolou bariér absorpční kapacity je problematika spolufinancování a předfinancování projektů z ESIF zejména pro NNO a také menší obce. V případě NNO

představuje dotační politika existenční záležitost, nicméně systém nastaveného financování je často bariérou pro rozšiřování potřebných aktivit. Systém spolufinancování či předfinancování však představuje zcela jednoznačnou bariéru v realizaci projektů. V případě obcí se jedná zejména o velké infrastrukturní projekty, které lze často řešit pouze prostřednictvím dotace a příslušné předfinancování řešit formou komerčního úvěru. Rovněž i menší firmy jsou schopny si zajistit finanční prostředky na předfinancování i spolufinancování.

Dostatečná informovanost žadatelů jako faktor absorpční kapacity menších subjektů

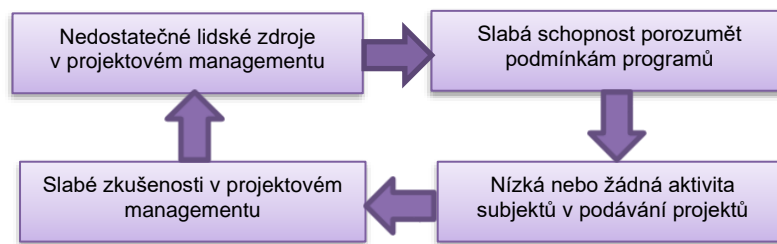
V rámci výzkumu byla věnována pozornost také identifikaci témat, ve kterých by potenciální žadatelé nejvíce uvítali posílení jejich informovanosti. Průřezově se potvrdil zájem u všech respondentů o problematiku OPST, neboť se jedná o zcela nový operační program. Zejména se jedná o strukturu tohoto programu, plán výzev, základní podmínky a provedení procesem žádosti, povinné přílohy. Celkově respondenti zdůrazňovali potřebu větší informační osvěty ohledně přípravy a implementace OPST.

V rámci regionálních workshopů pak byla shoda mezi účastníky v tom, že je stále náročnější proces hledání potřebných informací, přibývají různé softwarové systémy, na které pak navazuje i zvýšená administrativa. Proto menší subjekty jsou více nuceny si najímat poradenské společnosti na výpomoc s přípravou a realizací projektů, čímž se dále zvyšují náklady na realizaci investic. V rámci workshopu v Karlových Varech byla dále **identifikována větší potřeba pro personální zkapacitnění řídicího orgánu OPST.** Podle názoru účastníků workshopu je evidentní personální podstava tohoto ŘO, což ovlivňuje kvalitu i rozsah poskytovaných služeb pro potenciální žadatele tohoto specifického a zcela nového operačního programu. V rámci Karlovarského kraje sice existuje krajské pracoviště SFŽP, nicméně bude nezbytné zřídit tzv. regionální konzultační místo pro OPST v regionu (podobně jako v IROP), případně více propagovat mezi potenciálními žadateli OPST stávající možnosti osobních konzultací se zástupci krajských RSK, nebo využít služeb konzultantů RE:STARTU, nebo zástupce ŘO OPST (MŽP) v daných uhelných regionech. Účastníci workshopů ocenili realizaci informativních akcí v průběhu prvního pololetí 2023, nicméně pro specifické dotazy je nezbytné mít regionální konzultační místo OPST, na které se budou moci žadatelé i příjemci obracet pravidelně.

V případě dalších témat již byly mezi respondenty rozdíly v zájmu o potenciální témata vzdělávání. V případě obcí byl zájem o témata z projektového managementu zejména v Ústeckém kraji. Obdobně na projektový management nahlíží i NNO, které mají zájem o oblast „Finanční příprava projektu, rozpočet, harmonogram.“ Naopak v Karlovarském a Moravskoslezském kraji tato problematika nebyla obcemi výrazněji požadována, což je zapříčiněno tím, že pro malé obce zajišťují projektový management hlavně externí poradenské firmy, a proto nepovažují školení v této oblasti za zcela přínosné. Obce už dopředu předpokládají, že celý proces bude složitý a sami na to nemají dostatečný a kvalifikovaný personál. Projektový management jako téma není zajímavý ani pro zástupce školských zařízení. Naopak **v případě firem byl projeven větší zájem o informace v oblasti projektové přípravy.** Obsahová příprava projektu, projektové fáze, role a zodpovědnosti partnerů, klíčové předpoklady úspěchu jsou nejžádanějším tématem. V obdobném rozsahu je zájem o oblast managementu a administrativy projektů v realizační fázi. Obecně celá projektová příprava obnáší identifikaci finančních nástrojů a schopnost orientovat se v programech. V případě firem se tak jeví jako vhodná kombinace přístupu školení a různých mentorských či poradenských aktivit v přípravě konkrétních projektových záměrů.

V případě tematických oblastí přípravy projektů byl největší zájem u obcí projeven o oblasti životního prostředí, klimatu, energetiky, kultury, cestovního ruchu. Nejmenší zájem byl ze strany obcí projeven o oblast vzdělávání a rekvalifikace, o které naopak jeví zájem firmy. Firmy se také zajímají o téma „Do Not Significant Harm“. Firmy rovněž požadují vzdělávání v oblasti kombinací finančních zdrojů pro dosažení nějakého komplexního výsledku. V rámci regionálního workshopu v Moravskoslezském kraji byla shoda na tom, že pro podniky není potřeba výrazněji rozšiřovat spektrum stávajících informačních nástrojů. Potřebné je naopak udržovat aktuální stav procesu informování podnikatelů. Ze strany regionálních agentur není reálné poskytovat individuální mentoring jednotlivým žadatelům s ohledem na jejich personální kapacity. Lze to pouze v omezeném rozsahu, a to v případech, kdy firmy mají přesně vymezený projektový záměr s jednoznačným inovačním potenciálem. Tento dílčí závěr z regionálního workshopu lze s ohledem na obdobná zjištění v empirickém šetření aplikovat průřezově ve všech třech uhelných regionech, tj. obecně je nutné posilovat zejména širší osvětu a celkovou informovanost prostřednictvím standardních nástrojů, tj. webové stránky, sociální sítě, školení apod.

Obr. č. 6: Bludný kruh překážek pro malé subjekty: lidské zdroje a administrativní kapacita

Význam informovanosti menších subjektů v rámci absorpční kapacity ve veřejných výdajových programech byl identifikován v této zprávě jako jeden z nejdůležitějších prvků. Ve schématu (viz obr. č. 6) je zobrazena návaznost některých významných negativních předpokladů pro potenciální zapojení menších subjektů do procesu čerpání finančních prostředků z veřejných zdrojů. Schéma je nazváno jako **bludný kruh překážek pro menší subjekty v tématu jejich lidských zdrojů a administrativních kapacit**, přičemž se reflektují faktory, které vyplynuly v rámci empirického výzkumu i regionálních workshopů. Problém s administrativní náročností je úzce spojený s nedostatkem kvalifikovaných lidských zdrojů u menších žadatelů. Menší subjekty mají slabší personální možnosti nebo finanční rozpočty pro financování externího poradenství. Tímto je spouštěn celý řetězec návazných problémů. Pokud tyto subjekty nemají dostatečné lidské zdroje, tak se tím zpravidla významně snižují možnosti a schopnosti porozumět či se orientovat v širokém spektru veřejných výdajových programů. Tento stav ústí zpravidla v nízkou nebo žádnou aktivitu v podávání projektů, příp. v nízké úspěšnosti získaných prostředků v rámci dotačních programů. Na to pak navazují slabé zkušenosti v projektovém managementu tím, že dané subjekty realizují projekty jen sporadicky, což následně vede k dlouhodobým problémům v nedostatečně zkušených lidských zdrojích v rámci projektového managementu. Z tohoto důvodu **je velmi důležitá oblast poradenství**, které je obvykle realizováno prostřednictvím místních akčních skupin, mikroregionů nebo poradenských společností.

5. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

5.1 Závěrečné poznámky k absorpční kapacitě malých subjektů

Tato zpráva představuje výstup Úkolu 2 a navazuje na sestavené analýzy sekundárních dat, hodnocení relevantních studií a analýz, vyhodnocení výsledků empirického výzkumu (únor a březen 2023) a verifikaci zjištění a návrhů doporučení v rámci tří workshopů s relevantními stakeholdery všech tří uhelných krajů (červen 2023).

Závěrem je potřeba plně reflektovat, že intenzita osvětové činnosti, vzdělávacích a informačních aktivit byla zásadně odlišná na počátku roku 2023 a na konci prvního pololetí 2023. ŘO OPST v koordinaci s TA týmem začal výrazněji směřovat informace do území uhelných regionů s ohledem na to, že se již naplno rozjely nebo jsou v plné přípravě výzvy pro podávání projektů. V tomto smyslu se situace v osvětové činnosti výrazně zlepšuje. Tento vývoj odpovídá i implementační fázi OPST, který byl schválen výrazně později v porovnání s ostatními operačními programy. **Jelikož jde o specifický operační program s novými nástroji podpory, bude potřeba i nadále věnovat významnou pozornost způsobům i intenzitě komunikace ve vztahu k potenciálním žadatelům i případným příjemcům podpory. Důvodem pro takovou aktivitu je snaha o dosažení transformačního cíle v uhelných regionech.**

Zohledníme-li specifické zkušenosti s realizací řízených rozhovorů se zástupci menších subjektů v uhelných regionech, považuje TA tým za důležité v závěru této zprávy uvést několik závěrečných poznámek, které vyplynuly jako ponaučení (learning lessons) z provedeného empirického výzkumu. Tyto poznámky mají přitom evidentní souvislost (přímou i analytickou) na problematiku absorpční kapacity malých subjektů.

1) Firmy

- stejně jako v jiných dosavadních výzkumech (viz např. ISFC, 2022) se projevil i v tomto výzkumu velmi malý zájem firem o spolupráci v rozhovorech. Tento aspekt komplikoval nejen realizaci šetření, ale také naznačoval návazné problémy, které se s firmami v tématice absorpční kapacity spojují;
- ze strany firem je stále zájem o projekty, které nemají dostatečný transformační potenciál (např. podpora výdajů typu auto apod., které firmy ani region zásadně neposouvají);
- sondážní charakter empirického šetření – vzhledem k malému vzorku uskutečněných rozhovorů bylo možné identifikovat široký rozptyl odpovědí na stejnou otázku, např. dotace mě vůbec nezajímají, potažmo dotace jsou skvělé, báječné, všechny instituce, co poskytují dotace fungují perfektně. Interpretace tohoto výzkumu byla ve finále náročnější s ohledem na nutnost prostudování konkrétních případů jednotlivých respondentů.

2) NNO

- kritika přípravy a prvních výstupů MŽP a SFŽP (zazněla ale i pochvala za vstřícnost u přípravy strategických projektů);
- NNO (vč. rekvalifikačních institucí) jsou fakticky bez šance v OPST;
- v rozhovorech byl projevěn souhlas s většinou uvedených problémů spojených s přípravou a realizací – systém podpor je nepřehledný a administrativní náročnost je velká;
- malá znalost jiných typů podpor a jejich výhod, nicméně pro NNO je většina alternativ v podstatě irelevantní (např. zvýhodněné úvěry, kapitálové vstupy, záruky apod.). Z hlediska systému fungování NNO v jejich financování je možné zvažovat jako formu podpory jen dotace a vouchery.

3) Obce / MAS

- menší obce jsou v případě větších projektů přímo závislé na poradenskou pomoc, zpravidla v rámci MAS nebo administrativního aparátu mikroregionu. Pouze výjimečně jsou obce schopny připravovat i realizovat projekty vlastními silami bez problémů;
- OPST by z pohledu obcí měl usnadnit eliminaci největších rozdílů v území (např. v digitalizaci);
- malá znalost jiných zdrojů, mimo operační programy. Vouchery jsou vnímány jako dobrý nápad, nicméně s touto formou financování jsou zatím minimální zkušenosti.

5.2 Závěrečné poznámky k bariérám ve vazbě na JTF

Hlavní překážkou implementace a absorpční kapacity FST **mezi menšími subjekty je celkové pochopení a schopnost se aktivně účastnit procesu spravedlivé transformace.** Většina menších obcí a NNO (vč. místních akčních skupin) sice dlouhodobě vnímá proces transformace, ale necítí se být jeho plnohodnotnou součástí kvůli nedostatečné komunikaci z regionální a národní úrovně (stav únor/březen 2023). Tento nedostatek částečně přetrvává i na konci pololetí 2023, kdy byly realizovány regionální workshopy se zástupci menších stakeholderů a k této problematice zaznívala dílčí kritika. Informační a vzdělávací aktivity k OPST, které se začaly naplno realizovat od jara 2023, jsou vnímány pozitivně. **Přesto bude vhodné zřídit konzultační místa OPST ve všech třech uhelných regionech pro průběžnou komunikaci s menšími žadateli, příp. více začít propagovat stávající struktury a relevantní pracovníky a konzultanty v jednotlivých regionech.** Zástupci NNO např. poukazují na určité přehlcení informacemi na straně jedné, a nemožnost získat specifickou ad-hoc informaci v určitých konkrétních případech jednotlivých stakeholderů.

Firmy uplatňují své aktivity pragmaticky ve vztahu ke svému podnikání a zpravidla projevují zájem až v okamžiku finanční příležitosti (vyhlášení výzvy). Taková situace není pro pochopení procesu spravedlivého přechodu zcela žádoucí. V důsledku toho **se pak firmy zajímají o projekty, které nemají nebo nemusí mít dostatečný transformační potenciál** a nejsou tudíž vhodné pro OPST.

Pro menší subjekty může být dlouhodobě významnou překážkou, pokud se nezvýší informovanost subjektů, které mohou plnit určitou zprostředkující úlohu v procesu spravedlivého přechodu, např. MAS, mikroregiony, poradenské firmy. Zejména místní akční skupiny nebo mikroregiony mohou mít v území významnou přidanou hodnotu v oblasti dalšího šíření informací o spravedlivém přechodu.

Klíčové záležitosti rozvoje absorpční kapacity v uhelných regionech:

- **Karlovarský kraj** má z institucionálního hlediska nevýhodu v absenci regionální rozvojové agentury v kraji – překážka nejen pro ESIF, ale i pro OPST. Rovněž je nutné budovat podpůrnou infrastrukturu pro začínající podniky, nové technologie a výzkumné činnosti.
- **Moravskoslezský kraj** je na dobré cestě dokončit úspěšnou transformaci díky dlouhodobě dobrému strategickému vedení: stabilní politické situaci a systému regionálních rozvojových agentur. V regionu je však proces transformace vnímán jako proces, který se týká především velkých podniků. Zásadní i perspektivní je otázka týkající se zapojení MSP a diverzifikace průmyslu. Dle závěrů regionálního workshopu probíhá proces diverzifikace v několika rovinách (např. ve smyslu malé vs. velké firmy, podnikatelská vs. zaměstnanecká struktura, oborová diverzifikace). Zájem kraje je využít OPST k vytvoření větší a silnější infrastruktury, která bude vytvářet široké spektrum podmínek pro rozvoj různých podnikatelských aktivit.
- **Ústecký kraj** je charakteristický celou řadou socioekonomických problémů souvisejících nejen s dopady povrchové a hlubinné těžby uhlí, které vyžadují komplexní institucionální podporu a pomoc. V tomto smyslu budou zcela nezbytná opatření zaměřená na budování sociální infrastruktury a rozvoj komunit. Potenciální kapacita menších stakeholderů připravovat projektové žádosti je dlouhodobě nejnižší v rámci celé České republiky. Z tohoto hlediska se jedná o největší bariéru pro implementaci OPST.

5.3 Doporučení k posílení absorpční kapacity malých subjektů

V této kapitole jsou uvedeny okruhy doporučení, které vzešly z provedených analytických prací, empirického šetření, byly diskutovány v rámci jednání Řídicího výboru projektu a následně byly verifikovány v rámci regionálních workshopů.

Okruh doporučení č. 1: Posílit transformační potenciál OPST a tím i výchozí absorpční kapacitu u menších subjektů
--

Doporučení 1.1	Posílit informovanost potenciálních žadatelů OPST z řad menších stakeholderů o možnostech získat k jejich připravovaným projektům konkrétní informace či konzultace u stávajících pracovníků a konzultantů krajských RSK a ŘO na regionální úrovni (forma fungování one-stop-shop, resp. regionálního konzultačního místa OPST)
Vysvětlení	<p>Absorpční kapacita u menších subjektů v uhelných regionech je u OPST přímo úměrná informovanosti o dotačních možnostech tohoto programu.</p> <p>Osvětové činnosti byly z počátku roku 2023 zpožděny z důvodu pozdního schválení programového dokumentu. Připravenost subjektů připravovat příslušné projekty se bude odvíjet od správně nastavených komunikačních aktivit (dlouhodobě a průběžně).</p> <p>Je nezbytné průběžně informovat potenciální žadatele OPST v pravidelných měsíčních intervalech o aktuálním stavu implementace OPST (zejména menší obce, NNO i firmy), např. avíza o výzvách, voucherech, časovém plánu apod. Téma spravedlivé transformace je potřeba více komunikovat do území. Včasné a dostatečné informace jsou základem pro potenciální zapojení menších subjektů, např. podmínky výzev, kdy budou vyhlášeny atd.</p> <p>Jedná se doporučení realizovatelné velmi rychle již v roce 2023/2024. Doporučení se týká pouze podpory FST v ČR. V rámci tohoto doporučení bude nutné více propagovat mez menšími stakeholdery informaci o možnostech konzultací projektů pro OPST s relevantními pracovníky a konzultanty ŘO na regionální úrovni (tj. zástupci krajských RSK, nebo využít služeb konzultantů RE:STARTU, nebo zástupce ŘO OPST MŽP). Tito pracovníci jsou schopni zajistit potřebné informace a odpovědi na příslušné dotazy, tj. zkontaktovat přímo odpovědné osoby či relevantní pracoviště OPST (forma on-stop-shop).</p> <p><i>Pozn.: V rámci empirického výzkumu i workshopů však vyplynulo, že v dlouhodobém horizontu potřebují zástupci menších stakeholderů strategickou pomoc v přípravě rozvojových projektů. Jedná se o možnost obrátit se na zástupce např. regionální rozvojové agentury, nebo mikroregionu, nebo MAS, kteří jim budou schopni poradit s možnostmi financování napříč různými dostupnými zdroji, tj. ESIF, JTF, finanční nástroje apod. Toto doporučení spadá do dlouhodobých opatření – viz doporučení 5.1, 5.2 (a částečně 4.1).</i></p>
Zodpovědnost	Řídicí orgán OPST
Časový rámec	Druhé pololetí 2024

Doporučení 1.2	Udržet vysokou míru intenzity informovanosti k cílům transformačního procesu		
Vysvětlení	<p>Srozumitelnost celého systému spravedlivé transformace se bude odvíjet od kapacit transformačních agentur a zapojených institucí do implementace OPST. Tuto agendu je potřeba uskutečňovat systémově a dlouhodobě. Tyto aktivity navíc posilují budování potřebné důvěry mezi partnery, která je potřebná zejména v Usteckém a Karlovarském kraji, ve kterých se institucionální (agenturní) zázemí pro regionální rozvoj začíná postupně etablovat. Schopnost komunikovat s klíčovými stakeholdery a potenciálními žadateli je základem pro zajištění srozumitelnosti komplexních cílů transformace uhelných regionů v ČR.</p> <p>Transformační potenciál ve vazbě na menší subjekty je dosud podceněn z hlediska slabšího využití MAS a mikroregionů, které mají značný potenciál ve svém fungování. Proto je nutné prohloubit zatím omezenou spolupráci krajů s MAS a mikroregiony ve smyslu podpory zapojení menších subjektů do procesu transformace.</p>		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST Uhelné kraje a jejich agentury	Časový rámec	Průběžně

Doporučení 1.3	Větší sdílení dobré praxe na mezinárodní úrovni v tématu transformace – intenzivnější využití a propagace výsledků s využitím podpory na úrovni EU (tj. „Initiative for coal regions in transition“, Just Transition Platform, Interreg Europe 2021-2027)		
Vysvětlení	<p>V rámci empirického šetření vyplynula potřeba pro větší sdílení mezinárodních zkušeností v různých tématech spravedlivé transformace. Vzhledem k tomu, že v OPST není mezi způsobilé výdaje zařazeno síťování uhelných regionů napříč Evropou, bude nezbytné více posílit participaci ŘO OPST ve stávajících platformách a programech. Jedná se zejména o „Initiative for coal regions in transition“¹³, v jejímž rámci probíhal např. v období 11/2021 - 06/2023 „exchangeEU programme“¹⁴ zaměřený na sdílení dobré praxe – viz weblink, případně Just Transition Platform – viz weblink. Cílem podpory síťování by mělo být vedle vzájemné inspirace i vytváření společných transformačních projektů (neinvestičního charakteru) na nadnárodní úrovni (v oblasti strategického plánování), k čemuž by bylo možné synergicky využít program INTERREG EUROPE (2021-2027) – viz weblink.</p>		
Zodpovědnost	Uhelné kraje	Časový rámec	2024-2027

Okruh doporučení č. 2: Snížení administrativní náročnosti a usnadnění přípravy projektů

Doporučení 2.1	Ve vybraných tematických výzvách OPST připravit návodné projektové šablony		
Vysvětlení	<p>Dotační možnosti jsou pro žadatele (zejména menší subjekty) často nepřehledné. Pro lepší pochopení cílů dotačního titulu a snížení nejasností v jejich nastavení je nezbytné připravit vzorové šablonové projekty, které usnadní žadatelům práci z hlediska pochopení logiky a přístupu dané dotace. Navíc pravidla pro nové výzvy k podávání žádostí je nutné v dostatečném předstihu komunikovat směrem k potenciálním žadatelům. Obecně nepřehlednost dotačních titulů zpravidla představuje první administrativní bariéru potenciálních menších žadatelů se vůbec o konkrétní formy podpor ucházet. Projektové šablony mohou významně usnadnit žadatelům porozumění vyhlášeným tematickým výzvám. Na webových stránkách OPST jsou dostupné velmi návodné „<i>Informace a tipy pro žadatele – vytvoření a úpravy žádosti</i>“, které by bylo vhodné dále doplnit o konkrétní příklady vyplněných šablon projektových žádostí. Jako vhodné se v tomto smyslu jeví následující tematické výzvy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oblast podpory „Lidé a dovednosti“, název výzvy „Odborné učebny“ (příjemci jsou střední školy) • Oblast podpory „Digitální inovace“, název výzvy „Konektivita škol“ (příjemci jsou základní a střední školy) • Oblast podpory „Oběhové hospodářství“, název výzvy „Inovace v oběhovém hospodářství“ (příjemci jsou všechny subjekty kromě fyzických osob nepodnikajících a dalších příjemců vyloučených pravidly pro žadatele) 		

¹³ Viz: https://energy.ec.europa.eu/topics/oil-gas-and-coal/eu-coal-regions/initiative-coal-regions-transition_en#international-collaboration

¹⁴ Viz: https://energy.ec.europa.eu/topics/oil-gas-and-coal/eu-coal-regions/exchangeeu-programme_en#goals-and-benefits

Doporučení 2.1	Ve vybraných tematických výzvách OPST připravit návodné projektové šablony		
	<ul style="list-style-type: none"> Oblast podpory „Podnikání“, název výzvy „Řemeslné inkubátory“ (příjemci jsou veřejné subjekty, neziskové organizace, MSP) <p><i>Pozn.: TA tým zpracovává projektové šablony v rámci tzv. zastřešujících projektů (groups of projects) v úkolu 3. Obdobný přístup by měl být uplatněn i v případě vybraných tematických výzev OPST.</i></p>		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST, Kraje	Časový rámec	Druhé pololetí 2023

Doporučení 2.2	Zřídít standardní informační nástroje pro podporu sdílení zkušeností mezi žadateli a příjemci (diskusní fóra pro networking žadatelů a příjemců podpory)		
Vysvětlení	<p>Toto doporučení je zaměřeno na zlepšení komunikace a informovanosti. Menší žadatelé si nejsou často vůbec jistí na co a zda vůbec mohou získat peníze. Tento aspekt je zapříčiněn absencí funkčních komunikačních kanálů mezi aktéry v oblasti veřejného financování. V tomto smyslu je vhodné posílit informovanost a zodpovídání dotazů včas. Lze tudíž využít vhodné nástroje, jakým jsou diskusní fóra pro žadatele, obecně networking žadatelů. Příkladem může být <i>Online Discussion forum (Digital Skills & Jobs Platform)</i>, které funguje pouze pro přihlášené zainteresované subjekty – viz weblink. Účastníci mohou navazovat kontakty, sdílet názory dle názvu každého tématu diskuse, ve kterém lze dohledat jednotlivé příspěvky, komentáře.</p> <p>Řídící orgán již zřídil platformu pro „FAQ – Často kladené otázky“ na webových stránkách OPST (viz weblink), které průběžně doplňuje. Jedná se o velmi dobrý přístup pro sdílení zkušeností. V červnu 2023 však zatím obsahoval jen 3 kategorie témat pro diskuse, tj. (1) Základní informace a dotazy o programu OPST, (2) Strategické projekty, (3) Konektivita a odborné učebny, což představuje poměrně široké spektrum dotazů k velmi specifické tematické výzvě programu.</p>		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST	Časový rámec	Druhé pololetí 2023, příp. první čtvrtletí 2024

Doporučení 2.3	Podpořit informovanost o rozdílech mezi dotacemi a finančními nástroji		
Vysvětlení	<p>V rámci empirického šetření i regionálních workshopů vyplynulo, že pro menší obce je 3. pilíř MST fakticky nedostupný, a pro menší a středně velká města nemusí být zcela srozumitelný. Na straně jedné jsou dostupné např. rámcové úvěry s dotací EK pouze pro obce z českých uhelných krajů, jejichž investiční náklady by měly být v rozmezí 100 až 600 mil. Kč. Tato úroveň investic je však pro menší obce nerelevantní. Menší obce vyžadují výrazně nižší úroveň. Vedle tohoto schématu financování NRB dále poskytuje „úvěry z Regionálního rozvojového fondu“, které jsou určeny pro všechny obce v ČR s výjimkou Hl. m. Prahy a statutárních měst. V tomto schématu jsou dostupné úvěry do 30 mil. Kč a lze je kombinovat s dotacemi (možnost předčasných splacení dotací). Jinými slovy možnosti existují i pro menší obce, ale bude nezbytné je více komunikovat směrem k menším žadatelům.</p> <p>S ohledem na dosud omezené povědomí o možnostech finančních nástrojů by bylo vhodné připravit návodné interaktivní tabulky příkladů. Tyto tabulky by mohly modelovat příklady možných úspor ve financování investic, pokud by se porovnály nejen náklady na předfinancování dotací vs. úvěry, ale také vliv inflace v daném období. Pro rozhodovací sféru na místní úrovni by tyto nástroje publicity měly velmi silný vliv a dopad. Jedná se o primární aktivitu prostřednictvím NRB v dílčí kooperaci a podpoře ze strany MMR.</p>		
Zodpovědnost	NRB s podporou MMR	Časový rámec	Druhé pololetí 2023

Okruh doporučení č. 3: Snížení administrativní náročnosti realizace projektů a usnadnění jejich implementace

Doporučení 3.1	Zajistit větší koherenci a konzistentnost kontrolních mechanismů prostřednictvím posílení zásady jednotného auditu		
Vysvětlení	<p>Specifikovat do většího detailu systém kontrol, které často mají jen formální a administrativní charakter. Navíc různé typy kontrol (ŘO vs. Auditní orgán) mají v praxi zcela rozdílné závěry u stejného kontrolovaného subjektu. Náklady s tím spojené však</p>		

Doporučení 3.1			
Zajistit větší koherenci a konzistentnost kontrolních mechanismů prostřednictvím posílení zásady jednotného auditu			
	<p>nese vždy výhradně kontrolovaný subjekt. V posledních letech se tak v praxi implementace operačních programů více diskutuje možnost většího uplatnění zásady jednotného auditu, což znamená větší využívání výsledků finančních kontrol mezi subjekty jednotlivých kontrolních orgánů. Takový přístup však vyžaduje větší míru koordinace a vzájemné harmonizace v postupech a sdílení výsledků kontrolní činnosti. Jak vyplývá z dokumentu Ministerstva financí (2022, str. 3), tak pro zajištění praktické aplikace této zásady je nezbytné následující:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „sdílení informací o plánované kontrolní činnosti mezi kontrolními orgány; • vyžádání si údajů, informací a kontrolních podkladů (včetně výsledků finanční kontroly) relevantních k předmětu plánované kontroly od jiných kontrolních orgánů, které již finanční kontrolu se obdobným předmětem provedly; • ověření a posouzení rozsahu již provedené finanční kontroly a použitých kontrolních metod a postupů jiného kontrolního orgánu; • převzetí relevantních výsledků předchozí finanční kontroly.“ <p>Pokud nedojde k převzetí výsledků předchozí finanční kontroly, tak ŘO OPST by měl v těchto případech následně vyžadovat řádné odůvodnění a následně přehodnotit danou praxi ve své kontrolní činnosti.</p>		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST, MMR v koordinaci s Ministerstvem financí	Časový rámec	Průběžně
Doporučení 3.2			
Vyšší flexibilita změn rozpočtu v projektu u inovativních projektů tematické výzvy „Inovace v oběhovém hospodářství“			
Vysvětlení	<p>Oblast veřejných zakázek je problematická zejména v oblasti inovativních projektů, což se v případě OPST týká pouze tematické výzvy „Inovace v oběhovém hospodářství“. Problémem pro technologicky inovativní projekty je nutnost sestavení fixního položkového rozpočtu na několik let dopředu s nízkou mírou flexibility, což je vzhledem k technologickému pokroku velmi dlouhá doba. Jejich změny jsou pak administrativně velmi náročné. Tematická výzva „Inovace v oběhovém hospodářství“ umožňuje příjemcům financovat ve způsobilých výdajích nákup hmotného majetku (zařízení) a nehmotného majetku, zejména pořízení nového zařízení nezabudovaného do stavby, technologie, software atd., a to v návaznosti na ukončené nebo končící výzkumné projekty evidované v Informačním systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. V praxi to znamená umožnění výdajů na typy položek, které nemusí být na trhu cenově etablované. V tomto smyslu je vhodné poskytnout větší manévrovací prostor příjemcům při potenciálních změnách ve struktuře rozpočtu projektu za předpokladu, že nebudou negativně ovlivněny očekávané cíle projektu, vč. jeho výsledků a výstupů, popsané v projektové žádosti.</p>		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST	Časový rámec	2024 a dále průběžně
Doporučení 3.3			
Provést posouzení lidských zdrojů a procesů s ohledem na potenciální posílení personálních kapacit ŘO OPST			
Vysvětlení	<p>V rámci empirického šetření byly identifikovány dílčí problémy s rychlostí ŘO OPST reagovat na dílčí problémy. Tento stav úzce souvisí se specifiky tohoto zcela nového typu operačního programu, který disponuje intervenčními oblastmi doplňujícími standardní sektorové operační programy ve vybraných uhelných regionech. V rámci workshopu v Karlových Varech byla v tomto smyslu identifikována větší potřeba pro personální zkapacitnění ŘO OPST. V tomto smyslu bude nezbytné provést posouzení lidských zdrojů a procesů na úrovni ŘO OPST, které by se mělo zaměřit na ověření personálního vytížení v návaznosti na stávající pracovní náplň zaměstnanců a další potřeby personálního obsazení jednotlivých agend implementace OP. Identifikovaný personální podstav tohoto ŘO negativně ovlivňuje kvalitu i rozsah poskytovaných služeb pro potenciální žadatele tohoto specifického a zcela nového operačního programu. ŘO by měl být připraven přímo a intenzivněji komunikovat nejen s hlavními subjekty implementace, ale také i s potenciálními žadateli a příjemci.</p>		

Doporučení 3.3	Provést posouzení lidských zdrojů a procesů s ohledem na potenciální posílení personálních kapacit ŘO OPST		
Zodpovědnost	Řídící orgán OPST	Časový rámec	Druhé pololetí 2023, příp. první čtvrtletí 2024

Okruh doporučení č. 4: Posílit kapacitu poradenských společností, MAS i mikroregionů (training of trainers)

Doporučení 4.1	Průběžně realizovat školení školitelů v uhelných regionech		
Vysvětlení	<p>Z empirického šetření se zástupci obcí vyplývá, že velmi důležitou roli hraje velikost subjektu žadatele s ní spojená velikost a profesionalita aparátu. Proto mají významnou roli také MAS, mikroregiony a poradenské subjekty, které zastávají roli zprostředkovatele pro menší žadatele (hlavně v oblasti poradenství a metodického vedení). Z tohoto důvodu bude nezbytné více posílit tzv. školení školitelů, jejichž prostřednictvím bude možné v průběhu implementace OPST zajistit větší distribuci znalostní a zkušenostní báze s řízením projektů. Empirický výzkum u menších subjektů potvrdil důležitost těchto zprostředkovatelských organizací, ale vyplývá z něj také ne zcela jednoznačná pozitivní zkušenost s poradenskými firmami. Proto bude nutné posílit i s touto skupinou subjektů spolupráci, aby bylo možné jejich prostřednictvím pozitivně působit na absorpční kapacitu menších subjektů – viz např. funkční nástroj projektového inkubátoru – hackathon, kde si mohou týmy s mentory a dalšími týmy vyměňovat zkušenosti s designem projektu. Proto bude zcela zásadní podpora absorpční kapacity u malých subjektů skrze stávající institucionální struktury (zejména MAS a mikroregiony). Nastavení a zaměření těchto školení by mělo odpovídat specifikům jednotlivých uhelných krajů. ŘO OPST by v tomto měl poskytnout součinnost v rámci svých aktivit posilujících informovanost o programu. Dle výsledků empirického šetření vyplynuly potřeby ve školení na témata týkající se obsahové přípravy projektů a specifika projektového řízení v návaznosti na různé typy dotačních programů.</p>		
Zodpovědnost	Uhelné kraje s podporou ŘO OPST	Časový rámec	Průběžně

Okruh doporučení č. 5: Posílit institucionální kapacitu pro přípravu projektů v Karlovarském a Ústeckém kraji

Doporučení 5.1	Zřít regionální rozvojovou agenturu v Karlovarském kraji		
Vysvětlení	<p>V případě Karlovarského kraje byla respondenty identifikována jednoznačná nevýhoda v absorpční kapacitě kraje, která spočívá v neexistenci regionální rozvojové agentury. Tento problém je navíc doprovázen i tím, že v Karlovarském kraji není podle názoru zástupců obcí ani dostatek soukromých poradenských společností, které by mohly využívat. Pro poradenské společnosti je nutné, aby existovala dostatečná důvěra na straně potenciálních žadatelů, která se vytváří dlouhodobě. Proto by zřízení regionální rozvojové agentury mohlo tento problém vyřešit. Toto doporučení je vhodné realizovat až po dokončení úkolu 6 tohoto TA projektu v návaznosti na sdílení zkušeností s Moravskoslezským krajem. Primární odpovědnost by byla na Karlovarském kraji.</p>		
Zodpovědnost	Karlovarský kraj	Časový rámec	Druhé pololetí 2024

Doporučení 5.2	Posílit agenturní systém pro rozvoj Ústeckého a Karlovarského kraje		
Vysvětlení	<p>Institucionální kapacitu Ústeckého i Karlovarského kraje by bylo vhodné dále posilovat skrze agentury, které by se přímo zaměřovaly na využití industriálního charakteru obou regionů i v přeshraniční spolupráci s Německem.</p> <p>Toto doporučení je vhodné realizovat až po dokončení úkolu 6 tohoto TA projektu v návaznosti na sdílení zkušeností s Moravskoslezským krajem. V případě Ústeckého kraje bude významnou roli hrát strategický projekt Transformačního centra Ústeckého kraje, které sdružuje stávající i nově vytvářené rozvojové instituce. Primární odpovědnost je na Karlovarském a Ústeckém kraji, nicméně lze předpokládat úzkou součinnost s MMR v návaznosti na výstupy úkolu 6 tohoto TA projektu.</p>		

Doporučení 5.2			
Posílit agenturní systém pro rozvoj Ústeckého a Karlovarského kraje			
Zodpovědnost	Karlovarský a Ústecký kraj (částečně MMR)	Časový rámec	Druhé pololetí 2024
Doporučení 5.3			
Zahájit diskuse ohledně kroků transformace 2027+ i se zástupci menších stakeholderů (obce, NNO, podniky)			
Vysvětlení	Je potřeba promyslet a začít připravovat i následnou podporu transformace po skončení období 2021–2027, neboť není reálné zrealizovat všechny transformační kroky během jednoho programového období. Zvláště by měl být kladen důraz na specifika menších stakeholderů v uhelných regionech a jejich dlouhodobý potenciál i perspektivy v transformačním procesu.		
Zodpovědnost	MMR, ŘO OPST, kraje	Časový rámec	2024 a dále

6. SEZNAM LITERATURY

- Agentura STEM/MARK (2021). *Excelová tabulka „Indikatory_OPEFEU pro MZP_2022.xlsx“*. Stručný výstup z evaluačního šetření, řešící povědomí o EU fondech v UK, KVK a MSK. Podklad poskytnut Ministerstvem pro místní rozvoj.
- DotaceEU.cz – Uhelné regiony
- EY (2023). *Výstupy a výsledky fondů EU v Moravskoslezském kraji v programovém období 2014-2020 Průběžná zpráva z Výsledkové evaluace přínosů evropských fondů na regionální úrovni, úkol 5 a 6*. Ernst & Young, s.r.o., Leden 2023.
- ISFC (2021). *Uncertainties and Opportunities for a Just Transition: Mapping Implementation in the Czech Republic*. International Sustainable Finance Centre, February 2021.
- ISFC (2022). *Od udržitelných investic k spravedlivé transformaci: Případová studie Ústeckého kraje*. International Sustainable Finance Centre, Březen 2022.
- Ministerstvo financí (2022). STANOVISKO ODBORU CENTRÁLNÍ HARMONIZAČNÍ JEDNOTKA, Č. 2/2022. Dostupné: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjT8sKviuKA_AxUf_rsiHWM9CNAQFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fvi-diskusni-setkani-k-zakonu-o-kontrole-2022-priloha-c-7.aspx&usg=AOvVaw3D6KFve4sxxR_AqYKaBo8_&opi=89978449
- Monitorovací výbor – Program Spravedlivá Transformace (opst.cz)
- (Operační)¹⁵ Program Spravedlivá Transformace – Státní fond životního prostředí České republiky (sfzp.cz)
- Program Spravedlivá Transformace 2021-2027 – Ministerstvo životního prostředí (mzp.cz)

¹⁵ Pro období 2021-2027 jsou nyní "operační programy" označovány jako "programy".